

1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen vaikutukset lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin

Huoltajien kokemuksia

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomi, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Syksy, 2021

Kirsi Kuru

Sosionomikoulutus

Tiivistelmä

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä Kirsi Kuru

Vuosi 2021

Työn nimi 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen vaikutukset lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin –huoltajien kokemuksia

Ohjaaja Raija Koskinen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää huoltajien kokemuksia 1–5-vuotiaiden lasten ryhmien vaikutuksista lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin. Opinnäytetyö on toteutettu erään Kanta-Hämeen kaupungin varhaiskasvatukselle. Työllä pyritään saamaan huoltajien ääni kuuluviin ja keräämään tietoa, jonka avulla varhaiskasvatusta voidaan kehittää.

Opinnäytetyössä perehdytään eri-ikäisten lasten ryhmiin. Tietoperustassa on käsitelty myös varhaiskasvatustilaa sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Lisäksi avataan laadun prosessitekijöitä sekä laadun arviointia varhaiskasvatuksessa. Tietoperustaa on kerätty erityisesti vuorovaikutuksen ja vertaissuhteiden näkökulmasta. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella tilaajan asiakastietojärjestelmän kautta. Aineiston analyysissä käytettiin teemoittelu- ja koodausta.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että suurin osa huoltajista piti ryhmärakennetta positiivisena asiana lasten vuorovaikutuksen ja vertaisoppimisen kannalta. Eri-ikäisten lasten ryhmä koettiin turvalliseksi, monipuoliseksi sekä virikkeelliseksi. Huolta esiintyi eniten siitä, pystytäänkö lapsille tarjoamaan tarpeeksi ikätason mukaista toimintaa. Ryhmän nähtiin myös edistävän ihmissuhteiden pysyvyyttä ja mahdollistavan sisaruksien pääsyn samaan ryhmään.

Avainsanat Eri-ikäisten lasten ryhmä, vertaissuhteet, vuorovaikutus,

Sivut 43 sivua ja liitteitä 3 sivua

ABSTRACT

The aim of the thesis was to examine the experiences of children's guardians about the effects of mixed-age group structure on children's interaction and peer relationships. This bachelor's thesis was done in collaboration with the day care services of a city in Kanta-Häme. The aim of this study was to collect information that can be used to develop early childhood education.

The study explores groups of children of different ages. The theoretical background also examines the Act on Early Childhood Education and Care and the National Core Curriculum for Early Childhood Education. In addition, the quality assurance process in early childhood education is discussed. The perspective of interaction and peer relationships is especially focused on. This thesis was carried out using a qualitative research method. The data were collected using a questionnaire which was sent through the client management system of the commissioning party. The data were analysed by thematizing and coding.

The results of the study show that most guardians liked the group structure and thought it had a positive effect on children's interaction and peer learning. With children of different ages, the group was perceived as safe, diverse and stimulating. The main concern was whether the children can be provided with enough age-appropriate activities. The group was also found to promote the permanence of human relationships and it enabled siblings to access the same group.

Keywords Mixed-age groups, peer relationships, interaction

Pages 43 pages and appendices 3 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Varhaiskasvatus 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä	3
2.1	Eri-ikäisten lasten ryhmät	3
2.1.1	Varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijät	4
2.1.2	Lasten vertaissuhteet	5
2.1.3	Lasten keskinäinen vuorovaikutus ryhmässä.....	9
2.1.4	Varhaiskasvatuksen laadun arviointi.....	11
2.2	Varhaiskasvatuslaki	13
2.3	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	14
2.4	Aiemmat tutkimukset	15
3	Tutkimuksen toteuttaminen	16
3.1	Tutkimuskysymys	17
3.2	Tutkimusmenetelmät.....	17
3.3	Aineiston hankinta	18
3.4	Aineiston analyysi	21
3.5	Tutkimuksen eettisyys.....	23
3.6	Tutkimuksen luotettavuus	24
4	Tutkimuksen tulokset	25
4.1	Tutkimukseen osallistujien taustaa selvittävät osiot.....	26
4.2	Ryhmän toiminta.....	27
4.3	Vuorovaikutus	29
4.4	Malli- ja vertaisoppiminen	30
4.5	Ihmissuhteiden pysyvyys	32
5	Johtopäätökset	33
6	Pohdinta	38
	Lähteet.....	40

Liitteet

Liite 1	Saatekirje
Liite 2	Asiakaskysely
Liite 3	Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Tutkimusten mukaan eri-ikäisten lasten ryhmät tukevat lapsen oppimista ja kehitystä. Psykologi Peter Grayn (2011) tutkimuksessa todetaan, että sekaryhmässä pienemmät lapset saavat isommilta lapsilta enemmän emotionaalista tukea sekä sosiaalisten taitojen mallia kuin oman ikäisiltään. Isommat lapset pääsevät puolestaan harjoittelemaan johtamistaitoja, mutta samalla myös hoivaamistaitoja huolehtiessaan pienemmistä.

Tämä opinnäytetyö käsittelee 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen sisällä tapahtuvaa lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä vertaissuhteita. Tutkimuksessa keskitytään huoltajien kokemuksiin aiheesta. Tutkimus on toteutettu tieteellisenä laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksenä toimii ”Miten huoltajat kokevat 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen lasten vuorovaikutuksen ja vertaissuhteiden kannalta?” Tutkimus antaa tärkeää tietoa huoltajien kokemuksista niin varhaiskasvatuksen palveluntarjoajille kuin huoltajille itselleenkin. Työn pohjalta ja sitä muihin vastaaviin tutkimuksiin peilaten voidaan siis arvioida uuden ryhmärakenteen toimivuutta paremmin. Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä erään Kanta-Hämeen kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa.

Henkilökohtaisten kokemusteni pohjalta 1–5-vuotiaiden lasten ryhmästä heräsi kiinnostus tutkia aihetta laajemmin. Tilaajan toiveesta, mutta myös omasta kiinnostuksesta valitsin tutkimuksen suunnaksi kuulla aiheen tiimoilta huoltajia. Eri-ikäisten lasten ryhmistä ei löytynyt myöskään paljoa tutkimusta huoltajien näkökulmasta tehtynä, joten se oli yksi vaikuttava tekijä tutkimuksen suunnalle. Itselläni on aiheeseen niin henkilökohtainen kuin ammatillinenkin lähestymiskulma. Olen itse kahden 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä olevan lapsen vanhempi. Olen myös tehnyt harjoitteluita varhaiskasvatukseen, ja minulla on sitä kautta kokemusta eri-ikäisten lasten ryhmistä.

Eri-ikäisten lasten ryhmässä lapsen on helpompi löytää oma äänensä, sillä kaikkien ei oleteta olevan samassa tahdissa. Ryhmän koostuessa eri-ikäisistä lapsista, ei lasten välille synny myöskään yhtä paljoa kilpailua kuin ryhmässä, jossa on vain saman ikäisiä lapsia. Moninaisessa ryhmässä lapset oppivat huolehtimaan itsestään sekä kavereistaan oppimisen

lomassa. He näkevät kaverin enemmän yksilönä kuin kilpakumppanina. Lapset kokevat myös turvaa siitä, että eri-ikäisten ryhmässä on aina joku heitä kehityksessä edellä oleva tai kehitykseltään aiemmassa vaiheessa oleva. Eri-ikäisten lasten ryhmä tarjoaa siis valtavia kehityshyötyjä. (Aurora, 2020)

2 Varhaiskasvatus 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä

Tässä luvussa käsitellään tutkimukseen liittyviä keskeisiä käsitteitä ja perehdytään siihen, millaisia ovat eri-ikäisistä lapsista koostuvat ryhmät. Kappaleissa 2.1.2 ja 2.1.3 käsitellään myös lasten vertaissuhteita sekä keskinäistä vuorovaikutusta. Seuraavissa kappaleissa 2.1.1 ja 2.1.4 avataan myös varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijöitä sekä varhaiskasvatuksen laadullisia tavoitteita ja arviointia. Luvun lopussa käsitellään muutamia aiempia tutkimuksia, joita käytetään myöhemmin tämän tutkimuksen luotettavuuden tukemiseen.

2.1 Eri-ikäisten lasten ryhmät

Ryhmä koostuu yksilöistä, jotka ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Ryhmän ominaisuudet muotoutuvat vuorovaikutuksen piirteistä sekä ryhmässä olevien lasten suhteiden merkityksistä. (Rubin ym., 2008, s. 6) Eri-ikäisten lasten ryhmässä lapset ovat kehitystasoltaan eri vaiheissa. Pienemmillä on esimerkiksi enemmän sosiaalisia rajoituksia. Pieni lapsi ei ymmärrä vielä niin hyvin toisten lasten kognitiivisia tarpeita, valmiuksia tai vyöhykkeitä kuin isompi. Lapsi voi kuitenkin tarkkailla ympäristöään ja muita lapsia huolellisesti. Pieni lapsi viestii omia ajatuksiaan vertaisille parhaiten eleillä ja ilmeillä. Kun taas isompi osaa ilmaista itseään jo monipuolisemmin. (Rubin ym., 2008, s.9)

Tässä tutkimuksessa syvennyttään tutkimaan eri-ikäisten lasten ryhmää ja ryhmän sisällä lasten keskinäistä vuorovaikutusta sekä vertaissuhteita. Eri-ikäisten lasten ryhmässä suhdeluvut ikäjakaumassa voivat vaihdella paljon. Tällaisessa ryhmässä ei ole siis ennalta määrättyä paljonko tietyn ikäisiä lapsia siinä on, vaan ikäjakauma muodostuu ryhmään hakeneiden perusteella. (Asu, 2019, s. 14) Päiväkodissa, jossa tutkimus on toteutettu lapsiryhmät koostuvat 1–5-vuotiaista lapsista.

Eri-ikäisten lasten ryhmien perustamisen lähtökohtana voidaan nähdä esimerkiksi lasten keskinäisten sosiaalisten suhteiden merkitys sekä niiden tukeminen. Lapsen kokemus ryhmään kuulumisesta on hyvin tärkeää lapsen hyvinvoinnin kannalta. Vertaisoppiminen nähdään myös merkityksellisenä asiana. Eri-ikäisten lasten ryhmissä lasten kyvyt ja taidot

ovat esillä limittäin. Tämän johdosta lapselle, joka vasta harjoittelee tiettyä taitoa, on tarjolla taitavamman lapsen malli ja tuki. (Gammelgård ym., 2019, ss. 121-122)

Eri-ikäisten lasten ryhmiä saatetaan kutsua joissain yhteyksissä myös sisarusryhmiksi. Eri-ikäisten lasten ryhmät mahdollistavat hienosti sisarusten pääsyn samaan ryhmään. Järjestely voi tuoda turvallisuuden tunnetta sisaruksille ja perheelle sekä tasapainottaa perheen arkea. Aina eri-ikäisistä lapsista koostuvassa ryhmässä ei kuitenkaan ole sisarusryhmä nimitystä saatetaan käyttää, vaikka ryhmässä ei todellisuudessa olisi yhtään sisarusta. Eri-ikäisten lasten ryhmistä on vielä melko vähän tutkimustietoa. (Kivivuori, 2017, 11) On kuitenkin todettu, että eri-ikäisten lasten ryhmä antaa lapselle mahdollisuuden kokea olevansa samaan aikaan sekä iso, että pieni. Tällaisessa ryhmässä myös isommat lapset voivat leikkiä pienten leikkejä ja pienemmät saavat kokeilla taitojaan, joita oppivat isommilta. Eri-ikäisten lasten leikkiessä yhdessä, ryhmässä ei synny niin paljon paineita olla mahdollisimman iso ja taitava, vaan kilpailua esiintyy vähemmän kuin ikätason mukaan jaetuissa ryhmissä. (Kivivuori, 2017, 12)

2.1.1 Varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijät

Varhaiskasvatuksen laatu koostuu prosessi- sekä rakennetekijöistä. Ne ovat voimakkaassa vuorovaikutuksessa keskenään. (Gammelgård ym., 2019, s. 17) Tässä opinnäytetyössä keskitytään laadun prosessitekijöihin. Varhaiskasvatuksen prosessitekijöillä tarkoitetaan varhaispedagogiikan ydintoimintoja, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä. Lisäksi niillä tarkoitetaan pedagogista toimintakulttuuria eli esimerkiksi sitä, miten pedagogiikkaa sovelletaan varhaiskasvatuksen arjessa ja mitkä arvot vaikuttavat toimintaan. Prosessitekijät kuvaavat, miten varhaiskasvatukselle asetettuja tavoitteita käytännössä toteutetaan. (Karila ym., 2018, s. 39)

Laadun prosessitekijät näkyvät varhaiskasvatuksen arjessa henkilöstön, lasten ja perheiden kohtaamisissa. Laadun prosessitekijöitä ovat esimerkiksi siis erilaiset vuorovaikutussuhteet, jotka toteutuvat lasten, huoltajien sekä henkilöstön kesken. Lisäksi niihin kuuluvat vertaisvuorovaikutus sekä ryhmän ilmapiiri. Prosessitekijöihin kuuluvat myös pedagoginen toiminta, sen suunnittelu, toteutus, arviointi sekä johtaminen. (Gammelgård ym., 2019 s. 19)

) Prosessitekijöihin viitaten, esimerkiksi Minna Parkkilan tutkimuksesta käy ilmi, että myös kasvattajat pitävät itse omaa toimintaansa ja varhaiskasvatuksen prosessitekijöitä laatua parantavina tekijöinä. (Parkkila, 2019, s. 65) Prosessitekijät ovat vahvasti sidottuja paikkaan, aikaan sekä kulttuuriseen todellisuuteen. (Karila ym., 2018 s. 51) Prosessitekijöihin vaikuttaa siis se, missä päiväkodissa ollaan, millaisena aikana siellä ollaan ja millainen ryhmä lapsista ja henkilöstöstä yhdessä muotoutuu.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan laadun perosessitekijöistä erityisesti lasten vertaissuhteita ja ryhmän vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset-asiakirjassa on näihin liittyen prosessitekijöitä kuvaavia indikaattoreita. Indikaattorit ovat konkreettisia kuvauksia varhaiskasvatuksen tavoiteltavista ominaisuuksista. (Karila ym., 2018, s.12) Niiden mukaan henkilöstöllä on tärkeitä tehtäviä lasten vertais- sekä vuorovaikutussuhteiden rakentamisessa ja ylläpidossa. Varhaiskasvatuksen täytyy tarjota lapselle myönteinen oppimisympäristö, jossa ryhmän ilmapiiri on turvallinen, lämmin, välittävä ja oppimista innostava. Kasvattajien tehtävänä on tukea lasten ryhmätoimintaa ja sen yhteisöllisyyttä omalla esimerkillään. Näin turvataan jokaisen lapsen mielekäs osallistuminen ryhmän toimintaan. Kasvattaja tukee ryhmätoimintaa ja ylläpitää sellaista toimintaa kulttuuria, joka kehittää ja ylläpitää yhteenkuuluvuutta. Henkilöstö huolehtii myös siitä, että jokainen lapsi saa kokea olevansa ryhmän jäsen sekä arvostettu omana itsenään. Kasvattaja ylläpitää ryhmässä myös ilmapiiriä, joka arvostaa ryhmän monimuotoisuutta. (Karila ym., 2018, s. 75)

2.1.2 Lasten vertaissuhteet

Vertaissuhteet ovat lapselle tärkeitä, sillä suuri osa käyttäytymisestä opitaan havainnoimalla muita. Havainnoimalla saadaan malli siitä, kuinka eri tilanteissa käyttäytyään. Vertaissuhteissa lapsi saa harjoitella erilaisia valmiuksia sekä taitoja. Vertaisoppiminen auttaa omaksumaan tietoja, asenteita ja sopeutumaan uusiin tilanteisiin. Se vaikuttaa laajalaisesti myös lapsen hyvinvointiin. (Hakkarainen, 2012, 18–20) Vertaiset määritellään henkilöinä, jotka ovat lapsen kanssa kehitykseltään suunnilleen saman tasoisia sosiaalisesti, emotionaalisesti tai kognitiivisesti. Usein heidät kuvataan myös ikätovereina. Vaikka

suomalaisten lasten vertaisryhmät ovatkin lasten ikää tarkasteltaessa usein varsin homogeenisia voi vertaisryhmä koostua myös eri-ikäisistä lapsista. (Salmivalli, 2005, s. 15)

Vertaisryhmän sisällä lapsien välille voi muodostua myös ystävyysuhteita. Ystävyysuhte on aivan erityinen vertaissuhde, sillä se on läheisempi ja siihen sitoudutaan eri tavalla.

Tärkeimpänä ominaisuutena on suhteen vastavuoroisuus. (Salmivalli, 2005, s. 35)

Ystävyysuhte luo tunteen kumppanuudesta, läheisyydestä ja siitä, että voi luottaa toiseen.

Ystävien kanssa on hyvä harjoitella myös esimerkiksi emootioiden säätelyä, oman vuoron odottamista sekä jakamista. (Salmivalli, 2005, s. 36) Vastavuoroiset ystävyysuhteet

kohentavat myös lapsen itsetuntoa ja vähentävät riskiä myöhempisiin tunne-elämän

ongelmiin. (Salmivalli, 2005, s. 38) Siihen kuinka pysyvä ystävyysuhte on, vaikuttaa toisen

huomioiminen sekä suhteessa tehtävät kompromissit. Pysyvät ystävyysuhteet ovat

yleisempiä vasta kouluikässä, mutta jo joillain neljä vuotiaallakin voi olla pysyvämpiä

ystävyysuhteita. Päiväkoti-ikäiset lapset käsittävät ystävän usein vertaisena, jonka kanssa voi leikkiä ja iloita. (Hakkarainen, 2012, 12)

Ensimmäinen lasten vertaissuhteita koskeva tutkimus on julkaistu 1800-luvun lopulla.

Varsinainen vertaissuhteiden empiirinen tutkimus on kuitenkin päässyt käyntiin kunnolla

vasta 1930-luvulla. (Salmivalli, 2005, s. 17) Jean Piaget puhui (1926;1959) vertaissuhteista ja

kiinnitti huomiota erityisesti vertaisten välisiin konflikteihin. Hän totesi, että konflikti

tilanteissa tapahtuu arvokasta kognitiivista kehitystä. Lasten ajautuessa erimielisyyksiin, he

joutuvat kuuntelemaan toistensa näkemyksiä ja samalla perustelemaan omia kantojaan

toisilleen. (1978) Lev Vygotski yhtyi Piagetin ajatuksiin vertaissuhteiden

merkityksellisyydestä kognitiivisen kehityksen edistäjinä. Vygotski painotti erityisesti sitä,

kuinka myös eri-ikäisten lasten välillä voi olla merkittäviä vertaissuhteita ja vertaisoppimista.

Hänen näkemyksensä mukaan kehitykseltään edistyneempi lapsi voi helpottaa merkittävästi

kehitykseltään varhaisemmassa vaiheessa olevan lapsen oppimista. (Salmivalli, 2005, s. 17)

Vertaisryhmään kuuluminen on lapselle palkitsevaa. Se tarjoaa ajanvietettä, kumppanuutta

ja samalla lapsi saa tunteen, että hän kuuluu johonkin. (Salmivalli, 2005, s. 32) Ryhmän

muodostuessa jokainen lapsi hakee omaa paikkaansa. Kun tämä sosiaalinen asema on

muodostunut, sillä on taipumusta olla hyvin pysyvä. (Salmivalli, 2005, s. 33) Lapsen

sosiaaliseen statukseen vaikuttaa moni asia. Sosiaalisen käyttäytymisen lisäksi myös pinnalliset asiat, kuten ulkonäkö, fyysiset poikkeavuudet ja motoriset taidot voivat vaikuttaa siihen millaiseen asemaan lapsi ryhmässä päätyy. (Salmivalli, 2005, s. 29) (Coie, Dodge & Coppotelli, 1982) on muodostanut jaottelun, jonka avulla voidaan tarkastella lasten erilaisia asemia ryhmissä. Tätä jaottelua käytetään edelleen nykypäivän lasten ja nuorten ryhmien tutkimuksessa. Jaottelun mukaan lapsi on joko suositussa, torjutussa, keskimääräisessä, huomiotta jätetyssä tai ristiriitaisessa asemassa. (Salmivalli, 2005, ss. 25–26) Suositut lapset ovat esimerkiksi keskimääräisessä asemassa oleviin verrattuna sosiaalisempia ja kognitiiviselta kehitykseltään edistyneempiä. Suosituilla lapsilla esiintyy myös keskimääräisessä asemassa olevia vähemmän kielteistä käyttäytymistä. (Salmivalli, 2005, s. 27) Kun taas torjutut lapset ovat keskimääräisessä asemassa oleviin verrattuna aggressiivisempia, vetäytyvämpiä sekä kognitiivisilta taidoiltaan vajaavaisempia. (Salmivalli, 2005, ss. 27–28)

Vertaissuhteissa voi ilmetä myös ongelmia. Vertaissuhteiden ongelmat ovat yleisiä myös päiväkotikäisillä lapsilla. Joillakin lapsilla ongelmia voi olla kasutuneena useampia kerralla. (Marjanen, Marttila & Varsa, 2013, s. 109) Vertaisten välillä voi tapahtua esimerkiksi kiusaamista. Kiusatuksi tulemiseen liittyy usein valtasuhteiden epätasapaino. Kiusaajalla voi olla enemmän voimaa ja valmiuksia kehityksen eri osa-alueilla, kuin kiusatulla. (Salmivalli, 2005, s. 43) Tutkimusten mukaan myös lapsen vetäytyvä sekä aggressiivinen käytös aiheuttavat ongelmia vertaissuhteissa. Tällaiset käytösmallit lisäävät riskiä torjutuksi tulemisesta ja torjutuksi tuleminen taas lisää entisestään vetäytymistä ja aggressiivisuutta. Tällaisen käytösmallin omaava lapsi on siis tietynlaisessa negatiivisessa kehässä. (Salmivalli, 2005, s. 44) Lapsi voi kokea ryhmässä myös yksinäisyyden tuntemuksia, jotka ovat yhteydessä myös torjutuksi tulemisen kokemuksiin. Lapset jotka tuntevat yksinäisyyttä ovat vertaisryhmässä usein ei-hyväksytyjä, epäsuosittuja sekä torjuttuja. Yksinäisyyteen jotaneita syitä voidaan tarkastella lapsen persoonallisuuspiirteiden avulla. Esimerkiksi sisäänpäin kääntyneisyys, ujous, negatiivinen minäkäsitys sekä alistuneisuus ovat piirteitä, joita löytyy yksinäisiltä lapsilta. (Hakkarainen, 2012, 21) Negatiiviset kokemukset ja ryhmän ulkopuolelle jääminen aiheuttavat lapselle stressiä ja emotionaalisen tuen puutetta. Lapsen käsitys itsestään ja toisista voi myös muuttua kielteisemmäksi. (Marjanen ym., 2013, s. 104)

Vertaisryhmän on katsottu olevan lapselle siis merkittävin konteksti, jossa persoonallisuuden kehitys ja sosialisatio tapahtuu. Judith Rich Harris esitteli 1995 ryhmäsosialisaatioteoriaansa, jonka mukaan vanhemmat ja koti eivät ole yhtä merkittävässä asemassa tässä suhteessa. Harris toteaa teoriassaan myös, että yhteiskunnan normien sekä kulttuurissa olevien tapojen omaksuminen tapahtuu ryhmäprosessien kautta. (Salmivalli, 2005, ss. 165–166) Harrisin mukaan lapsen ensisijainen tavoite ei ole tulla aikuiseksi tai yrittää käyttäytyä kuin aikuiset, vaan hän yrittää olla mahdollisimman menestyksenkäs vertaisryhmän jäsen. Lapsi ei siis samaistu ensisijaisesti vanhempiansa. (Salmivalli, 2005, s. 170) Lapsen persoonallisuuden ja sosiaalistumisen kehtykseen vaikuttavista tekijöistä on olemassa myös täysin vastakkaisia ajattelutapoja. Bowlby esitti 1969, että lapsen vanhemmat ja erityisesti suhde ensisijaiseen hoitajaan luo perustan tälle kehitykselle. Tämän ajattelun mukaan myös se, millaisen vuorovaikutusta koskevan sisäisen mallin lapsi omaksuu tässä ensisijaisessa suhteessa, vaikuttaa myöhemmin merkittävästi myös kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa. (Salmivalli, 2005, s. 21) Nykypäivän vallitsevan näkemyksen mukaan vanhemmat sekä vertaiset kummatkin nähdään merkittävinä vaikuttajina lapsen sosiaalistumisessa. Näillä tahoilla nähdään kuitenkin erilliset tehtävät. Vanhemmat ja vertaisryhmä toimivat tavallaan yhdessä mutta vastavuoroisesti vaikuttavina tekijöinä. Vertaiset ovat tärkeässä asemassa lapsen sosiaalistumisen kannalta mutta vanhemmat säätelevät lapsen sosiaalisia suhteita. (Marjanen ym., 2013, s. 111)

Vertaissuhteet ovat lapsille siis arvokkaita ja merkityksellisiä kokonaisvaltaista kehitystä ajatellen. Positiiviset vertaissuhteet edistävät lapsen sosiaalista ja emotionaalista kehitystä. Samalla ne tukevat lapsen vuorovaikutustaitojen sekä itsearvostuksen kehittymistä. Onnistuneet vertaissuhteet toimivat myös syrjäytymiseltä suojaavana tekijänä. Vaikka vertaissuhteet eivät aina suju ongelmitta, on lapsella kasvattaja aina tukenaan. Kasvattajalla on tärkeä rooli ohjata lapsia ratkaisemaan ongelmatilanteita keskenään. Kasvattajan tulee antaa tukea konfliktitilanteeseen ja auttaa lapsia heidän valmiuksiensa mukaan ratkaisemaan asiat rankentavasti. Vertaissuhteiden merkityksellisyys tulee muistaa myös pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. (Karila, 2018, s. 63)

2.1.3 Lasten keskinäinen vuorovaikutus ryhmässä

Vuorovaikutus on yksi ihmisen olemassaolon peruselementeistä. Elämä on sidoksissa muihin ihmisiin, jo ensi hetkistä lähtien. (Alijoki, 1998, s. 14) Äidin hoivatessa vastasyntyntä vauvaansa, vauva kokee hellyyttä ja huolenpitoa kun taas äiti saa tuntee olevansa merkityksellinen ja tärkeä lapselleen. Vuorovaikutus koostuukin antamisesta ja saamisesta. Tämän ensimmäisen suhteen kautta lapsen vuorovaikutustaidot alkavat kehittyä. (Alijoki, 1998, s. 9) Pienen lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta kielen ja puheen oppiminen ovat hyvin merkittävässä asemassa. Puheen oppiminen avaa uusia ulottuvuuksia vuorovaikutukseen sekä ajatteluun. Näin myös vuorovaikutuksen sosiaaliset taidot, kuten aloitteen tekeminen, kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen pääsevät kehittymään. Pienten lasten kohdalla aikuinen on yleensä vuorovaikutuksessa aloitteen tekijä. Lapsen tuleekin saada aikuiselta malleja aloitteen teosta ennen kuin hän on itse valmis tekemään aloitteita. (Alijoki, 1998, s. 14)

Vuorovaikutus voidaan jakaa kielelliseen ja ei-kielelliseen vuorovaikutukseen. Suurin osa vuorovaikutuksesta tapahtuu ei-kiellisesti. Tällaista viestintää ovat esimerkiksi ilmeet, eleet, liikkeet, kosketus, hajut ja maut, jotka ihminen tulkitsee vaistonvaraisesti. Nämä viestit otetaan vastaan astien avulla. Ei-kielellinen viestintä ei myöskään ole aina tietoisia. Tästä syystä sen hallinta ja kehittäminen ovat haasteellista. Lisäksi taustalla vaikuttavat vaistot ja tunteet. (Alijoki, 1998, s. 12) Ei-kielellinen viestintää esiintyy vuorovaikutuksessa myös aina samalla kun ihminen käyttää kielellistä viestintää. (Alijoki, 1998, s. 13) Kielellinen viestintä kattaa tutkimusten mukaan ihmisten välisestä kommunikoinnista noin kymmenen prosenttia. Sen osuus on siis pieni mutta silti hyvin tärkeä. (Alijoki, 1998, s. 12) Kielellinen vuorovaikutus toimii siten, että samoilla sanoilla käsitetään samoja asioita.

1–3-vuotias lapsi ymmärtää jo erilaisia symboleja ja sanoja. Hän on huomannut, että asioilla ja esineillä on nimet. Hän osaa ilmaista myös itseään puhumalla. (Alijoki, 1998, s. 51) Lapsi tarvitsee tässä vaiheessa kuitenkin vielä aikuisen tukea ryhmän jäsenenä toimimiseen, muiden tarpeisiin sopeutumiseen sekä omien vuorovaikutustarpeidensa tyydyttämiseen. (Alijoki, 1998, s. 52) Leikin avulla lapsi käy vuoropuhelua ympäristön kanssa. Leikissä hän tuo esille omia taitojaan, tietojaan sekä mielikuvitustaan. Alle kolme vuotiaalle on ominaista

leikkiä kaverin kanssa vierekkäin, mutta omia leikkejä. Tällainen leikki kehittää myös vuorovaikutustaitoja. Tässä iässä lapsi ei vielä hakeudu yhteisleikkiin. Toisten lasten seura on siitä huolimatta jo tässä vaiheessa hyvin tärkeää. Yhdessä olemisen kautta opitaan jakamaan, antamaan periksi ja sovittelemaan. Lapsi alkaa huomata, että toisilla voi olla samanlaisia tarpeita ja vaatimuksia kuin hänellä itsellään. Hän oppii toisten huomioon ottamista. (Alijoki, 1998, s. 54)

3–5-vuotias lapsi taitaa jo yhteisleikin. Lapsen on kuitenkin vielä haasteellista huomioida muiden tunteita. Omat tunteet ja kokemukset tulevat päällimmäisenä. 4-vuotiaana rooli- ja mielikuvitusleikit ovat tavallisia. (Alijoki, 1998, ss. 65–66) Tämän ikäinen lapsi osaa jo toimia ryhmässä ja noudattaa sääntöjä. Hänen kykynsä kuunnella muita on myös kehittynyt, joten hän pystyy sopimaan esimerkiksi leikin valinnasta toisten kanssa ja toimimaan sovitusti. 5-vuotiaana lapsen leikit voivat olla sisällöltään jo hyvin rikkaita. Nissä esiintyy myös paljon sääntöjä. Tässä iässä lapsi tarvitsee erityisesti toisten lasten seuraa, jotta hän pääsee harjoittamaan vuorovaikutustaitojaan. Lapsi kokee ryhmän ja siinä oman asemansa merkityksellisenä. (Alijoki, 1998, s. 67)

Varhaiskasvatuksen arki koostuu lasten yhdessä leikkimisestä, sosiaalisten taitojen harjoittelusta ja oman tunteen kertomisen sekä säätelyn harjoittelusta. Kaverisuhteiden luominen on myös keskeisessä roolissa. (Hämeenlinnan kaupunki, 2019, s.102)

Varhaiskasvatuksessa lapsella on mahdollisuus harjoitella vuorovaikutustaitoja eri tilanteissa erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan muun muassa asioiden tarkastelua eri näkökulmista, toisen ihmisen asemaan asettumista sekä ristiriitatilanteiden ratkaisua rakentavasti. Tämä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja. (Hämeenlinnan kaupunki, 2019, s. 42)

Ryhmässä aikuisen toiminta määrittää pitkälle kokevatko lapset kasvuympäristön psykologisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti turvalliseksi. Kasvattajan malli on tärkeä vuorovaikutuksen oppimisessa, sillä lapset seuraavat hänen tapaansa olla vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. (Hämeenlinnan kaupunki, 2019, s. 99) Moni lapsi tarvitsee vielä vuorovaikutustaitoihin apua kasvattajalta. Kasvattaja voi auttaa lasta sanoittamaan ja toimimaan siltana lasten välillä.

Varhaiskasvatuksen arjessa on monia keskeisiä ja tärkeitä hetkiä vuorovaikutuksen oppimiseen. Ruokailutilanteet ovat hyvä esimerkki tästä. Ruokapöytäkeskusteluissa lapsi tulee itse kuulluksi mutta hänen täytyy myös oppia kuuntelemaan toisia. Kasvattajan on tärkeää antaa tilaa lasten omille ruokapöytäkeskusteluille ja poistaa vuorovaikutusta häiritseviä tekijöitä. (Hämeenlinnan kaupunki, 2019, s. 98) Arjessa tulee vastaan myös väistämättä monia tilanteita, joissa leikki ei yhdessä onnistukaan. Konfliktin selvittämiseen voidaan tarvita aikuisen tukea. Aikuisen vastuulla onkin huolehtia, että lasten keskinäiset ratkaisut eivät ole hyvien tapojen vastaisia, eli ne eivät nolaa tai loukkaa toista. Kiusaamista ja väkivaltaa ei sallita missään tilanteessa, eikä muodossa. Tasavertaisten ystävyysuhteiden luominen ja ylläpito ovat tärkeitä keinoja ennalta ehkäistä kiusaamista. Kiusaamisen ehkäisyssä kasvattajan näkökulmasta on myös hyvin merkityksellistä havainnoida lasten leikkiä ja ohjata sitä, jos tarve vaatii. (Hämeenlinnan kaupunki, 2019, s.102) Lapsuuden vuorovaikutussuhteilla on suuri merkitys myöhempään elämään, sillä lapsena opitut asiat ja toimintatavat seuraavat meitä aikuisuuteen. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja rakentavalle vuorovaikutukselle ja näin ollen myös jäsenyydelle ympäröivässä yhteiskunnassa. (Karila, 2018, ss. 59–60)

2.1.4 Varhaiskasvatuksen laadun arviointi

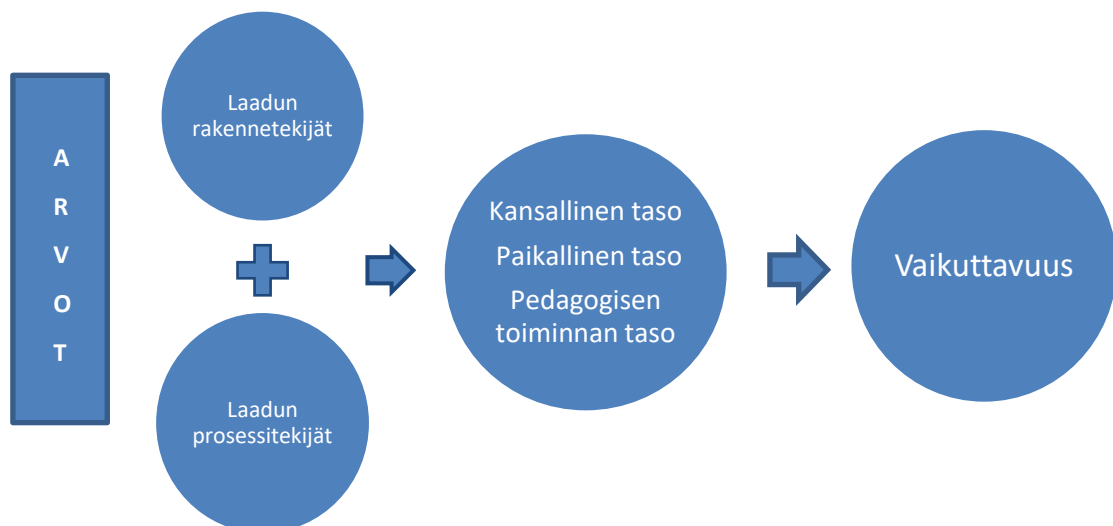
Tutkimusten mukaan laadukkaalla varhaiskasvatuksella on myönteisiä vaikutuksia lapsen kognitiiviselle ja sosiaaliselle kehitykselle. (Gammelgård, 2019, s. 17) Laadun arviointi on siis ensiarvoisen tärkeää, jotta lapselle pystytään takaamaan lapsen edun mukaista laadukasta varhaiskasvatusta. Suomessa varhaiskasvatuksen laatua tarkastellaan Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset-asiakirjan pohjalta (Karila, 2018, s. 76) Laadulla tarkoitetaan vaatimustenmukaisuutta. (Karila, 2018, s. 15) Suomalaisen varhaiskasvatuksen laadun vaatimukset perustuvat varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Näiden lisäksi vaatimuksia ohjailevat kansainväliset tutkimukset. (Karila, 2018 s.14)

Laadun määrittely on haasteellista, sillä laatu käsitteenä on suhteellinen. Se on myös sidoksissa aikaan sekä ympäröivään yhteiskuntaan. (Karila, 2018, s. 15) Laadun arviointiin on kehitetty malli, joka helpottaa arviointia. Apuna mallin kehittämisessä on käytetty

yhteiseurooppalaisessa CARE-hankkeessa ollutta varhaiskasvatuksen laadun viitekehystä. Malliin on haettu tukea myös Oulussa 1990-luvun lopussa laaditusta kansallisesta varhaiskasvatuksen laadun arviointimallista sekä VakaVai-hankkeesta, jossa on kuvattu varhaiskasvatuksen laatua ja siihen vaikuttavia tekijöitä. (Karila, 2018, s. 15)

Seuraavaksi avataan laadun arvioinnin mallia. Laadun arviointi perustuu arvoihin. Arvot kertovat siitä, mitä asioita varhaiskasvatuksessa pidetään tärkeänä ja mitkä asiat ovat tavoittelemisen arvoisia. Laadun arviointi jaetaan rakenne- ja prosessitekijöihin. Rakennetekijöitä ovat esimerkiksi varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö, varhaiskasvatuksen riittävyys ja saatavuus. (Karila, 2018, s. 39) Prosessitekijöitä ovat esimerkiksi vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri sekä pedagoginen toiminta ja oppimisympäristöt. (Gammelgård, 2019, s. 19) Nämä tekijät todentuvat kansallisella, paikallisella sekä pedagogisen toiminnan tasolla. Näillä tekijöillä on suora yhteys siihen, miten laadukasta varhaiskasvatusta toteutetaan käytännössä ja millaista on sen vaikuttavuus. (Karila, 2018, s. 39) Alla olevassa kaaviossa (Kuva 1) on selkeytettyä laadun arvioinnin malli.

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen malli

Varhaiskasvatuksen vaikuttavuutta ovat esimerkiksi varhaiskasvatuksen myönteiset vaikutukset lapsiin. Nämä myönteiset vaikutukset toteutuvat vain, kun varhaiskasvatus on riittävän laadukasta. (Gammelgård, 2019, s. 17)

Laadun arviointi kohdistuu erityisesti pedagogisen toiminnan prosessin laatuun. Sen lisäksi arvioidaan myös prosessin laatua ohjaavien varhaiskasvatussuunnitelmien sisältöä. Arvioinnin tehtävänä on selvittää varhaiskasvatuksen perusteiden toteutumista varhaiskasvatuksen arjessa ja tunnistaa myös kehittämisen kohteita. (Gammelgård, 2019, s.17)

Laadun arviointi ja sen kautta laadukkaan toiminnan esille tuominen antaa varhaiskasvatuksesta myös ammatillisen kuvan huoltajille. Laadun arviointi avaa väylän vanhempien osallistamiseen varhaiskasvatusta koskevassa keskustelussa ja päätöksenteossa. Vanhempien osallisuus lisää yhteisöllisyyden tunnetta ja antaa perheille mahdollisuuden vaikuttaa lapsensa elämään varhaiskasvatuksessa. (Hujala & Turja, 2016, s. 314) Tässä opinnäytetyössä tuetaan osaltaan varhaiskasvatuksen laadun arviointia tutkimalla eri-ikäisten lasten ryhmää huoltajien näkökulmasta. Tutkimuksella tuotetaan tietoa huoltajien kokemuksista, joiden pohjalta tutkimuksen tilaajan on helpompi arvioida palvelunsa laatua.

2.2 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitellista kasvatusta, opetusta sekä hoitoa. Varhaiskasvatus painottuu erityisesti pedagogiikkaan.

(Varhaiskasvatuslaki 540/2018 2§.) Suomessa varhaiskasvatuksesta ja sen toteuttamisesta säädetään varhaiskasvatuslaissa 540/2018. Laki on uudistettu 1.9.2018. Uusi laki täsmentää monia käsitteitä ja parantaa varhaiskasvatuspalveluita. (OKM, n.d.) Laissa korostetaan nyt myös kaikista tärkeintä asiaa, lapsen etua. Varhaiskasvatuksen suunnittelussa, järjestämisessä sekä tuottamisessa on huomioitava aina ensisijaisesti lapsen etu.

(Varhaiskasvatuslaki 540/2018 4 §.)

Laissa kuvataan myös varhaiskasvatuksen tavoitteita. Muun muassa lasten vertaissuhteet ja vuorovaikutus toisten lasten kanssa ovat varhaiskasvatuksen lainsäädännön keskeisissä

tavoitteissa. (Karila, 2018, ss. 59–60) Edellä mainitut tulevat hyvin esille pykälän 3 kohdissa 5 ja 8. Niissä määrätään, että lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä on turvattava. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulee kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018)

Lakiin sisältyy myös kohta varhaiskasvatusympäristön vaatimuksista. On tärkeää, että varhaiskasvatusympäristöä suunniteltaessa huomioidaan lasten ikä ja kehitystaso. Ympäristön on oltava lapselle turvallinen ja oppimista edistävä. Tilojen sekä välineiden on oltava asianmukaisia. Lasta tulee myös suojata kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 10 §)

2.3 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on valtakunnallinen Opetushallituksen tekemä määräys, jonka tarkoituksena on taata yhdenvertaiset edellytykset kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Sen tehtävänä on myös ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista sekä kehittämistä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ohjaa varhaiskasvatuslaki. (OPH, 2018, s. 7)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on edistää lasten tasa-arvoa. Tiedot ja taidot, joita lapsi omaksuu varhaiskasvatuksessa vahvistavat hänen osallisuuttaan ja toimijuuttaan yhteiskunnassa ja auttavat samalla ehkäisemään syrjäytymistä. (OPH, 2018, s. 14)

Varhaiskasvatus antaa lapselle myös valmiuksia ymmärtää kodin ulkopuolisia toimintamalleja ja yhteisön monimuotoisuutta. Ymmärryksen lisäksi lasta tulee opettaa toimimaan monimuotoisessa yhteisössä. (OPH, 2018, s. 44)

Varhaiskasvatussuunnitelman 2018 perusteiden mukaan varhaiskasvatusyhteisön tulee rohkaista lapsia hyvään vuorovaikutukseen ja auttaa toimimaan yhteisön jäsenenä.

Henkilöstön tehtävänä on tukea lasten vertaissuhteiden kehitystä sekä ystävyysuhteiden

ylläpitämistä. Turvallisessa yhteisössä tulee puuttua myös epäkohtiin ja ristiriitoihin ja harjoitellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisuun yhdessä lasten kanssa. (OPH, 2018, s. 30) Lapsen kanssa opeteltaviin taitoihin lukeutuvat myös esimerkiksi taito kuunnella toista ja ymmärtää erilaisia näkemyksiä. Vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä roolissa lapsen identiteetin, toimintakyvyn sekä hyvinvoinnin kannalta. (OPH, 2018 s. 25)

Varhaiskasvatuksen tärkeänä tehtävänä on huomioida myös huoltajat ja tukea heitä heidän kasvatustyössään. (OPH, 2018, s. 14) Varhaiskasvatuksen ja huoltajien välisen yhteistyön tavoite on lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Kasvatusyhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää luottamusta sekä keskinäistä kunnioitusta. Varhaiskasvatuksen tulee huomioida perheiden tarpeet ja moninaisuus. Yhteistyön kautta voidaan tarkastella myös lapsen yksilöllisiä tarpeita paremmin. Hyvä esimerkki kasvatusyhteistyön muodosta on haku tilanne, jossa huoltaja ja kasvattaja keskustelevat lapsen päivästä ja siitä tekemistään havainnoista. Tällainen yhteistyö luo pohjaa lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. (OPH, 2018, s. 34)

2.4 Aiemmat tutkimukset

Seuraavissa kappaleissa esitellään tutkimuksia, joissa on samankaltaisia elementtejä kuin tässä tutkimuksessa. Aiempia tutkimuksia käytetään tämän tutkimuksen luotettavuuden tukemiseen myöhemmin johtopäätökset luvussa.

Erika Seppänen ja Mari Termonen (2020) tutkivat opinnäytetyössään ”Ryhmärakenteen muutos päiväkodissa – Työntekijöiden ja huoltajien kokemuksia siirtymisestä ikäkausiryhmästä 1–5-vuotiaiden lasten ryhmään” päiväkodin työntekijöiden ja lasten huoltajien kokemuksia päiväkodissa toteutetusta ryhmärakenteen muutoksesta. Lisäksi he keräävät kokemuksia 1–5-vuotiaiden lasten ryhmän pedagogisesta toiminnasta. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena ja tiedon keruuseen on käytetty sähköistä kyselylomaketta. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että työntekijät kokivat heillä olleen oikeus vaikuttaa muutoksen toteutukseen. Muutos oli herättänyt alkuun myös huolta sekä työntekijöissä että huoltajissa. Pienryhmätoiminta, työntekijöiden sensitiivisyys sekä

ihmissuhteiden pysyvyyden tukeminen korostuivat tärkeinä asioina 1–5-vuotiaiden ryhmän toiminnassa.

Minna Asu (2019) käsittelee opinnäytetyössään ”Eri-ikäisistä lapsista koostuvan ryhmän vaikutukset lasten sosioemotionaalisille taidoille” sitä, millaisia hyötyjä ja haasteita eri-ikäisistä lapsista koostuvilla ryhmillä on lasten sosioemotionaalisille taidoille. Tutkimuksella tavoitellaan myös kehittämisideoita uuden ryhmärakenteen haasteisiin.

Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullista tutkimusta ja se on toteutettu ryhmähaastattelujen avulla. Tuloksista huomattiin, että eri-ikäisten lasten ryhmät mahdollistavat mallioppimisen sekä hoivavietin toteutumisen lapsille. Eri-ikäisistä lapsista koostuvassa ryhmässä lapsen nähtiin myös erottuvan paremmin yksilönä omassa kehitystasossaan kuin vanhassa ryhmärakenteessa.

Veera Kokko (2015) tutkii opinnäytetyössään ”Sisarusrhmä opettaa lasta jollain tavalla ymmärtämään iän tuomia taitoja, Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia päiväkodin sisarusryhmien toiminnasta”, päiväkodin työntekijöiden sekä vanhempien kokemuksia sisarusryhmistä lasten kasvatuksen sekä lapsen oppimisen ja sosiaalisen kehityksen näkökulmasta. Tutkimus on toteutettu laadullisen tutkimuksena. Aineiston keruussa on käytetty kyselyä, haastattelua sekä havainnointia. Tutkimuksen tuloksista selvisi, että suurin osa työntekijöistä ja vanhemmista näki sisarusryhmän vaikuttavan lapsen kehitykseen ja oppimiseen myönteisesti. Haasteena ryhmässä nähtiin ikätasaisen toiminnan järjestäminen kaikille tasapuolisesti.

3 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimus on toteutettu kvalitatiivista eli laadullista tieteellistä tutkimusta käyttäen.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi tutkimusprosessia. Kappaleessa 3.2 avataan tarkemmin laadullisen tutkimuksen teoriaa. Aineiston keruuseen ja analyysiin sekä siihen valikoituneeseen analyysimenetelmään, teemoitteluun perehdytään kappaleissa 3.3 ja 3.4. Luvun lopussa pohditaan tutkimuksen eettisyyttä sekä luotettavuutta. Aluksi tarkastelemme kuitenkin tutkimuskysymystä ja siihen liittyviä valintoja.

3.1 Tutkimuskysymys

Koko tutkimuksen perusta koostuu tutkimusongelmasta ja siitä johdetusta tutkimuskysymyksestä. Tutkimusongelmana oli 1–5-vuotiaiden ryhmästä, huoltajien näkökulmasta tehtyjen tutkimusten vähäinen määrä. Tutkimuskysymyksen rajaaminen ja muotoutuminen on mietitty tarkasti, jotta tutkimus olisi merkityksellinen ja antaisi haluttua tietoa. Tähän tutkimukseen rajattiin vain yksi selkeä tutkimuskysymys. Tällä haluttiin varmistaa mahdollisimman syvä pureutuminen aiheeseen. (Vilka, 2021, s. 60)

Tutkimuksessa selvitetään huoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksen uudesta ryhmärakenteesta. Tutkimuskysymyksenä toimi ”Miten huoltajat kokevat 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen lasten vuorovaikutuksen ja vertaissuhteiden kannalta?

Kysymyksen muotoilu lähti liikkeelle kiinnostuksesta tutkia eri-ikäisten lasten ryhmiä. Ryhmän tutkimista piti kuitenkin rajata jollain tavalla. Vuorovaikutus ja vertaissuhteiden tutkimiseen päädyttiin tutkijan mielenkiinnon kautta, mutta myös osittain tilaajan ohjaamana. Tilaaja halusi tutkimuksen keskittyvän varhaiskasvatuksen prosessitekijöihin. Tilaaja halusi tutkimuksen tuovan esiin myös huoltajien ääntä. Tutkimuskysymys sai lopullisen muotonsa valittujen tutkimusmenetelmien kautta.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan tutkimuksen kulkuun vaikuttavia valintoja kuten, miten tutkimusaineisto kerätään ja analysoidaan. Tutkimusmenetelmät ovat siis aineiston hankinta- ja analyysivälineitä. Tutkimusmenetelmät voivat olla joko laadullisia tai määrällisiä. Menetelmän valinnassa lähtökohtana on tutkimusongelma ja tutkimuskysymys. Siihen vaikuttaa keskeisesti myös tutkimuksen aineisto sekä tutkimuksen teoreettinen viitekehys. Tutkijan tulee pystyä perustelemaan valitsemansa menetelmälliset ratkaisut. (Jyväskylän yliopisto, 2020) Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuspainotteisena opinnäytetyönä.

Työssä on käytetty laadullista tieteellistä tutkimusmenetelmää. Laadullisen tutkimuksen tavoite on selvittää ihmisen oma kuvaus hänen kokemastaan todellisuudesta. (Vilka, 2021, s. 118) Laadullisessa tutkimuksessa ei etsitä totuutta vaan tavoitteena on tuoda esiin

tulkintojen avulla esimerkiksi ihmisen toiminnasta jotain, joka ei ole välittömän havainnoinnin piirissä. Tässä tutkimusmenetelmässä korostuu yleensä kolme erilaista näkökulmaa suhteessa tutkimuskohteeseen. Näitä ovat konteksti, ilmiön intentio ja prosessi. Kontekstin näkökulmassa tutkija selvittää ja kuvaa tutkimuksessaan esimerkiksi millaisiin sosiaalisiin tai kulttuurillisiin yhteyksiin tutkimus kohde liittyy. (Vilka, 2021, s. 120) Intention näkökulmasta tutkija tarkkailee tutkimustilanteessa tutkittavan motiiveja. Esimerkiksi sitä, miten tutkittava ilmaisee asioita tutkimuskyselyyn vastatessaan. Prosessin näkökulmasta tutkija tarkastelee tutkimusaikataulun ja tutkimusaineiston tuotantoedellytysten suhdetta tutkittavaa asiaa koskevaan ymmärtämiseen. Tutkijan ymmärrys voi muuttua tutkittavasta asiasta jos tutkimusaikataulu on pitkä. (Vilka, 2021, s. 121) Tässä opinnäytetyössä laadullisen tutkimusmenetelmän perusteena on tutkimuksen painottuminen tutkittavien kokemuksiin.

Laadullisen tutkimuksen tulisi olla myös emansipatorinen eli tutkittavan tutkimushaastatteluun osallistuvan tulisi saada tutkittavasta asiasta lisää ymmärrystä ja tietoa, eikä olla vain välineenä tiedonkeruulle. (Vilka, 2021, s. 125) Emansipaattorisuus tavoitteena on, että haastateltavalle jää haastattelusta tunne hän on oivaltanut jotain uutta tutkittavasta asiasta ja että, hän on tullut kuulluksi. (Vilka, 2021, s. 126) Tämän tutkimuksen osalta tutkimukseen osallistujat voivat lukea tutkimustulokset, kun tutkimus on valmistunut. Tulokset lisäävät huoltajien ymmärrystä siitä, miten 1–5-vuotiaiden ryhmärakenne koetaan yleisemmällä tasolla. Tutkimus on valmistuessaan tuonut myös huoltajien eli tutkittavien äänen kuuluviin.

3.3 Aineiston hankinta

Aineistonkeruuta varten haettiin tutkimuslupaa kaupungilta, jossa tutkimus toteutettiin. Luvan haku tapahtui sähköisen tutkimuslupalomakkeen kautta. Aineiston hankinta suoritettiin sähköisenä kyselynä huoltajille tilaajan valitseman päiväkodin asiakastietojärjestelmän kautta. Kyseessä oli puolistrukturoitu haastattelu. Kysely tehtiin Google forms -ohjelmalla ja kyselyn linkki jaettiin tilaajalle. Tilaaja toimitti linkin huoltajille asiakastietojärjestelmän kautta. Huoltajien antamat vastaukset ovat tulleet suoraan tutkimuksen toteuttajalle. Aineiston hankinta tavoitti vastaajat verkkokyselyn kautta

parhaiten ja oli myös korona tilanteen kannalta perusteltu tapa kerätä aineistoa. Tilaaja toivoi myös verkkototeutusta, joten menetelmä oli siltäkin kannalta perusteltua. Lisäksi on todettu, että lomakehaastattelu on hyvä aineiston hankinta tapa, jos tutkimusongelma on tarkasti rajattu ja tavoitteena on tiettyä asiaa koskevien kokemusten kerääminen. (Vilkka, 2021, s. 123) Tämän opinnäytetyön kyselyyn osallistui 17 vastaajaa.

Kyselyssä oli 10 avointa kysymystä (liite 2), joiden vastaamiseen oli arvioitu menevän noin 15 minuuttia. Kyselyn kysymykset on laadittu niin, että ne tukevat tutkimuskysymystä ja niillä saadaan kerättyä mahdollisimman kattavaa tietoa tutkimuskysymystä ajatellen. Kyselyn muotoiltun johdosta, kyselyyn vastaavien henkilöllisyys ei selviä. Kyselyn mukana oli saatekirje (liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Saatekirjeessä korostettiin myös, että huoltajia pyydetään miettimään nimenomaan ryhmärakenteen vaikutusta lapsiin. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja vastatessaan henkilöt antoivat luvan käyttää vastauksia tutkimukseen. Kysely oli avoinna 2 viikkoa. Ensimmäisen viikon jälkeen vastaajille lähetettiin vielä muistutus kyselyyn vastaamisesta. Tällä pyrittiin saamaan mahdollisimman kattavasti aineistoa. Kyselyn kysymykset nojaavat tutkimuksen tietoperustaan.

Kyselyä tehtäessä tutkijan tulee miettiä tarkkaan millaisia kysymyksiä kyselyyn tulee. Jokaisen kysymyksen kohdalla kannattaa miettiä, mitä kysymyksellä halutaan saada selville ja onko se tutkimusongelman kannalta oleellinen. Kyselylomake kannattaa aina testata ennen kuin se lähetetään vastaajille. Testaus voi tarkoittaa sitä, että joukko ihmisiä vastaa kyselyyn ja tutkija arvioi vastausten avulla kyselyn laadun. Testaus voi tapahtua myös siten, että joukko ihmisiä arvioi kyselylomaketta kriittisesti. Arvioinnin kohteena on tällöin kysymysten sekä vastausohjeiden selkeys, kyselyn pituus sekä se, puuttuuko kyselystä jokin tutkimusongelman kannalta keskeinen kysymys. Lisäksi voidaan tarkastella onko kyselyssä joitakin tarpeettomia kysymyksiä. (Vilkka, 2021 s. 108)

Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on kerätä mahdollisimman kattava aineisto sisällöllisesti. (Vilkka, 2021, s. 129) Tämän tutkimuksen kyselyä arvioitiin opinnäytetyö ryhmässä muiden opiskelijoiden sekä ohjaajan avustuksella. Tällä haluttiin saada kyselystä kommentteja sekä ajatuksia kysymysten muotoilusta ja siitä, kuinka hyvin ne palvelevat

tutkimusta. Tämän jälkeen muutamia kysymyksiä muokattiin. Muokkausta tehtiin myös tilaajan kanssa yhdessä. Lopulliset kysymykset on hyväksytetty tilaajalla ennen kyselyn eteenpäin laittamista.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysytään, ”Onko lapsesi ollut varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakenteen muutosta?” Kysymyksen tarkoituksena on todentaa huoltajien tietämystä ryhmärakennemuutoksesta ja siitä, miten he pystyvät arvioimaan uuden ryhmärakenteen vaikutuksia lapseen. Seuraavassa kysymyksessä selvitetään lapsen/lapsien ikää. Näillä kysymyksillä on haluttu kerätä taustatietoja vastaajasta, jotta tutkijan olisi helpompi ymmärtää haastateltavan maailmaa ja sitä, millaisesta näkökulmasta hän vastaa kysymyksiin. (Vilka, 2021, s. 131) Vastaukset voivat olla hyvin erilaisia riippuen siitä, onko huoltajalla kokemusta varhaiskasvatuksesta ennen ryhmärakenteen muutosta vai ei. Vastauksiin vaikuttaa myös se, minkä ikäisen lapsen huoltaja on vastaamassa kysymyksen.

Seuraavissa kysymyksissä kysytään ”Millaisia vahvuuksia ja haasteita näet 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimimisessa olevan lapsesi kannalta?” Vahvuuksien ja haasteiden pohtimisella pyritään saamaan tietoa huoltajien kokemuksista yleisellä tasolla. Tässä jätetään myös tarkoituksella vastaajalle tilaa ajatuksille ja toivotaan näin kattavampaa tutkimustietoa. Viidennessä kysymyksessä kysyttiin, ”Kokeeko huoltaja 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimimisen tukeneen vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja yhteisöllisyyttä? Millä tavoin?” Tämä kysymys viittaa aivan suoraan tutkimuskysymykseen kuten seuraavakin kysymys, ”Miten näet 1–5-vuotiaiden ryhmässä toimimisen tukevan tai haastavan lapsen oppimista?” Seuraavissa kahdessa kysymyksessä selvitetään kaverisuhteiden syntymistä ja yksinäisyyden kokemuksia uudessa ryhmärakenteessa. Nämä kysymykset peilaavat myös tukevasti vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin. Viimeisen kysymyksen tarkoituksena on saada tietoa huoltajien yleisestä kokemuksesta ryhmärakenteen muutokseen liittyen.

Lomakekyselyssä haasteita voi kehittyä esimerkiksi tutkijan ennakkokäsityksistä tutkittavaa asiaa koskien. Nämä ennakkokäsitykset saattavat näkyä vastaajalle asetetuissa kysymyksissä ja näin ollen johdatella vastaajaa vastaamaan tutkijan käsitysten mukaisesti. Tällöin saatu tutkimusaineisto ei ole laadullisesti luotettavaa, eikä vastaa kattavasti tutkimuskysymykseen.

Nämä haasteet välttääkseen tulee tutkijan tuntea ja ymmärtää vastaajien kohderyhmää ja pyrkiä asettamaan kysymykset neutraalisti. (Vilka, 2021, s. 127)

Aineiston hankinnassa on kiinnitetty huomiota myös lapsiin kohdistuviin vaikutuksiin, joita ryhmärakenne muutos on tuonut tullessaan. Vaikutusten tutkiminen on haasteellista, sillä tutkimuksessa pitää pyrkiä rajaamaan välilliset vaikutuksen kuten kotona tapahtuvat asiat ja tutkimuksen kannalta välittömät vaikutukset, kuten ryhmärakenteen muutoksen vaikutukset lapseen. Tätä rajaamista helpotettiin aikaisemmin mainitun saatekirjeen avulla. Kyselyyn osallistuneita ohjattiin miettimään kysymyksiä juuri ryhmärakenteen näkökulmasta. Lisäksi vastaajilta kerättiin taustatietoina lapsen ikä ja se onko hän ollut varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakenne muutosta.

Vaikuttavuuden tutkimista on erilaisten päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä tehtävää lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakoimista ja seuranta. Käytännössä tutkitaan siis sitä, miten lapsen oikeudet toteutuvat, ja millaisia hyötyjä tai haittoja lapsiin kohdistuvilla päätöksillä sekä toiminnalla aiheutetaan? Vaikuttavuuden tutkimista voidaan hyödyntää esimerkiksi kuntien palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen. Vaikutusten arviointi on tärkeää, sillä sen avulla voidaan selvittää lasten terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita. Lapsivaikutusten arviointi tekee toiminnasta ja muutoksesta myös läpinäkyvämpää. Vaikutuksia voidaan tutkia ennako arvioinnilla, prosessi arvioinnilla sekä seuranta arvioinnilla. Tämä tutkimus keskittyy seuranta arviointiin, joten tutkimuksen luotettavuuden kannalta saatuja tuloksia tulee verrata aiempiin tutkimuksiin ryhmärakenteesta. (THL, n.d.)

3.4 Aineiston analyysi

Kerätyn tutkimus aineiston on tarkoitus toimia apuvälineenä tutkittavan asian ymmärtämisessä. Aineisto helpottaa tulokinnan muodostamista. (Vilka, 2021, s. 150)

Aineiston analyysi tarkoittaa tutkimusaineiston kuvaamista sanallisessa muodossa. Analyysin avulla avataan merkityskokonaisuuksia sekä merkityssuhteita. (Vilka, 2021, s. 163)

Laadullisen aineiston analyysi voidaan nähdä kolmivaiheisena prosessina. Se koostuu aineiston kuvailemisesta, luokittelusta ja yhdistelystä. Kuvailemisessa tarkastellaan tutkittavan kohteen ominaisuuksia ja piirteitä sekä kontekstia. (Hirsjärvi & Hurme, 2019, s.

145) Luokittelussa aineiston eri osia verrataan toisiinsa. Luokittelu on käytännössä aineiston jäsentämistä sellaiseen muotoon, että sitä on helpompaa tulkita. (Hirsjärvi & Hurme, 2019, s. 147) Luokittelun jälkeen voidaan aloittaa myös teemoittelu. Yhdistely vaiheessa tutkija yrittää löytää luokkien ja teemojen välisiä säännönmukaisuuksia tai samankaltaisuuksia. (Hirsjärvi & Hurme, 2019, s. 149) Laadullisessa aineisto lähtöisessä analyysissä tutkijan tulee aina lukea aineisto läpi useaan kertaan, jotta sisältö voidaan kunnolla hahmottaa. (Kananen, 2015, s. 163)

Tässä opinnäytetyön analyysissä on kuvailu vaiheessa tarkasteltu tutkittavien lähtökohtia muutamilla kyselyyn sisällytetyillä kysymyksillä. Tutkimuksen tulosten kannalta on hyvä tietää millaisista lähtökohdista vastaaja on vastannut. Luokittelu vaiheessa vastauksia luokiteltiin sen mukaan kuinka monta kertaa jokin tietty asia toistui tekstissä. Luokitteluun sisältyi myös positiivisten ja negatiivisten asioiden laskeminen. Lisäksi tässä opinnäytetyössä käytettiin teemoittelua. Teemoittelussa keskityttiin tarkemmin tietyn teeman sisältöön lukumäärien sijaan.

Teemoittelu on yksi laadullisessa tutkimuksessa käytetty analyysimenetelmä. Siinä tarkastellaan tutkimuksen kannalta keskeisiä aineiston asiakokonaisuuksia sekä usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. (Jyväskylän yliopisto, 2016) Teemoittelun avulla tavoitteena oli korostaa aineistosta tutkimustehtävän ja tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiä yhdistäviä asioita. Teemoittelu valikoitui tähän työhön myös siksi, että se mahdollisti esimerkiksi sitaattien käytön aineistosta. Tutkimusaineistoa läpikäydessä vastauksissa oli useasti toistuvia asioita eri vastaajien kesken. Näistä korostuneista asioista muodostettiin teemat, joiden avulla aineistoa tarkasteltiin. Pääteemoiksi nousivatryhmän toiminta, vuorovaikutus, malli- ja vertaisoppiminen sekä ihmissuhteiden pysyvyys. Niiden alle kerääntyi vielä alateemoja. Teemoja tarkasteltiin positiivisten sekä negatiivisten havaintojen pohjalta. Teemoittelun apuna käytettiin koodausta, jossa tutkimusaineisto käsiteltiin eri värikoodein word-tiedostossa. Näin teemojen jakautuminen selkeytyi ja työn eteneminen helpottui.

Tässä opinnäytetyössä esiin nousseita teemoja on tarkasteltu myös tutkimuksen teoriapohjan näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston riittävää kokoa ei säätele määrä vaan laatu. Tärkeintä on aineiston kattavuus suhteessa tutkimusongelmaan. Tällä

tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin aineiston analyysi ja tulkinta on tutkimuksessa onnistunut. Laadullisen tutkimuksen tulkinta ei koostu ainoastaan kyselyn tuloksista, vaan usean eri aineiston pohjalta tehdyistä tulkinnoista. Aineistolähtöisessä analyysissä tarkastellaan tulkintaa myös teoreettisen viitekehyksen avulla. (Vilkkä, 2021, s. 170) Aineiston kattavuutta voidaan tarkastella myös sen kautta millaisen kokonaisuuden tutkimusteksti muodostaa, sillä sen mukaan lukija arvioi tutkimuksen pätevyyttä. (Vilkkä, 2021, ss. 150–151)

3.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimus tulee toteuttaa aina noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä. Nämä käytännöt ja tutkimuksen eettiset periaatteet on laadittu tukemaan ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen tekijöitä eli tutkijoita ja turvaamaan tutkimuksen kohteena olevia. (TENK, 2019, s. 6)

Tutkimuksen eettisyyttä tulisi arvioida jokaisen tutkimukseen liittyvän valinnan kohdalla. Eettisyyden arviointia tapahtuu siis koko tutkimusprosessin ajan. Tutkijan tulisi pystyä arvioimaan ratkaisujensa tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta asetettujen tavoitteiden näkökulmasta. (Vilkkä, 2021, s. 197) Tutkimusetiikka tarkoittaa yleisesti sovittuja sääntöjä suhteessa tutkimuskohteeseen, kollegoihin, toimeksiantajiin sekä yleisöön. (Vilkkä, 2021, s. 41)

Tutkimuseettisten sääntöjen mukaan tutkijan tulee noudattaa tutkimuksessaan rehellisyyttä ja huolellisuutta. Tutkimuksessa käytetään eettisesti kestäviä tutkimus-, tiedonhankinta -ja arviointimenetelmiä. Tutkijan tulee pystyä osoittamaan tutkimuksellaan tutkimusmenetelmien, tiedonhallinnan sekä tutkimustulosten johdonmukaista hallintaa. Tieteellisen tutkimuksen vaatimukset määräävät myös, että tutkimuksella pitää pystyä tuottamaan uutta tietoa tai esittää, miten jo olemassa olevaa tietoa voidaan hyödyntää uudella tavalla. (Vilkkä, 2021, s. 42) Tutkimuksessa kunnioitetaan myös muiden tutkijoiden työtä, esimerkiksi asianmukaisilla viittauksilla. Tutkimusaineistot säilytetään myös tieteelliselle tiedolle asetettujen kriteerien mukaan. Tutkimusta varten tulee hakea tutkimuslupaa ja tarvittaessa suorittaa eettinen ennakoarviointi. Kaikkien tutkimukseen liittyvien osapuolten oikeudet, tekijyyttä koskevat periaatteet, vastuut sekä aineistojen säilytykseen ja käyttöoikeuksiin liittyvät seikat tulee selvittää ennen tutkimuksen toteuttamista. (TEKN, 2012, s. 6) Jotta tutkimus olisi toteutettu eettisten periaatteiden

mukaisesti, tulee siinä kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta sekä muita oikeuksia. Tutkijan tulee myös välttää aiheuttamasta tutkittavalle merkittäviä riskejä, vinkoja tai haittoja. (Tampereen yliopisto, n.d.)

Tässä tutkimuksessa on pyritty tukemaan eettisyyttä seuraavilla valinnoilla. Tutkimuksen kysely on tehty tietoperustaan pohjautuen ja tuotettu vastaajille retorisesti siten, että heidän oli helppo ymmärtää kysymykset. Kyselyyn vastaajat oli huomioitu myös saatekirjeellä, jossa kerrottiin tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Saatekirjeessä selvennettiin, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Vastaajien anonymitettia suojattiin niin, ettei kyselyssä kerätty henkilötietoja. Valmiissa tutkimuksessa ei myöskään kerrottu missä kunnassa ja päiväkodissa tutkimus on toteutettu. Tutkimusaineisto käsiteltiin luottamuksellisesti ja hävitettiin tutkimuksen valmistuessa. Tutkimuksessa noudatettiin hyvää tieteellistä käytäntöä perustuen tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeistukseen. (TENK, 2012) Tutkimuksessa on toimittu myös ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiin periaatteisiin ja ihmistieteiden eettiseen ennakoarviointiin Suomessa ohjeistuksen mukaan (TENK, 2019).

3.6 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella siten, että vastaavatko tutkijan tekemät tulkinnat tutkittavan käsityksiä tutkittavasta asiasta. Suurin luotettavuuden kriteeri laadullisessa tutkimuksessa on itse tutkimuksen tekijä. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa punnitaan tutkijan rehellisyyttä sekä tutkimuksessa tehtyjä tekoja ja ratkaisuja. (Vilkkä, 2021, s. 196) Luotettavuuden arviointia tehdään siis jatkuvasti verraten tutkimuksen teoriaan, analyysitapaan, aineiston teemoitteluun, tulkintaan sekä johtopäätöksiin. Tutkijan tulee pystyä perustelemaan ratkaisujensa tarkoituksenmukaisuutta tutkimuksen tavoitteiden kannalta. (Vilkkä, 2021, s. 197)

Yhtenä tutkimuksen luotettavuuden mittarina toimii myös tutkimuksen toistettavuus. Tämä tarkoittaa sitä, että toisen tutkijan pitäisi pystyä löytämään tutkimusaineistosta samoilla tulkintasäännöillä myös sama tulkinta, jonka alkuperäinen tutkija on tehnyt. Jotta tutkimus täyttäisi myös teoreettisen toistettavuuden periaatteet, on lukijan päädyttävä

tutkimustekstissä samaan tulokseen tutkimuksen tekijän kanssa. Tähän pisteeseen pääseminen vaatii tarkkaa tutkimusprosessin kuvaamista sekä tulkinnan havainnollistamista aineistokatkelmilla. (Vilka, 2021, s. 198)

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on tuettu siten, että lähdekirjallisuus ja lähteenä käytetyt internetsivut on valittu niin, että ne olisivat mahdollisimman valideja. Tietoperustaan on myös perehdytty kattavasti ennen tutkimuksen varsinaista toteutusta. Aineistonkeruussa on kiinnitetty huomiota siihen, että huotajille esitetyn kyselyn kysemykset on muotoiltu niin, etteivät ne johdattele vastaajaa. Kysymyksissä on lähestytty aihetta useasta eri näkökulmasta tukien tutkimuskysymystä. Näin on varmistettu mahdollisimman kattava vastaus mahdollisuus ja vastaajan oman äänen kuuluviin saaminen. Aineiston analysoinnissa on tukeuduttu tietoperustaan. Tutkimuksen analyysivaiheessa on pyritty myös puolueettomaan tarkasteluun ja tulosten todentamiseen.

4 Tutkimuksen tulokset

Seuraavissa luvuissa esitellään kyselytutkimuksen tuloksia vastauksista nousseiden teemojen avulla. Tuloksia on pyritty havainnollistamaan mahdollisimman puolueettomasti sekä helposti ymmärrettävästi aineistosta poimittujen suorien lainauksien avulla. Aineiston teemoiksi valikoituivat ryhmän toiminta, vuorovaikutus, malli- ja vertaisoppiminen sekä ihmissuhteiden pysyvyys. Nämä teemat toistuivat vastauksissa useasti. Seuraavassa kaaviossa (Kuva 2) kuvataan näitä teemoja yksinkertaistettuna.

Kuva 2. Aineiston teemat

4.1 Tutkimukseen osallistujien taustaa selvittävät osiot

Kyselytutkimuksessa esitettiin aluksi kysymys siitä, onko vastaajan lapsi tai lapset olleet varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakennemuutosta. Tällä tavoin kerättiin tietoa siitä, millaiset lähtökohdat ja vertailuasetelma vastaajalla on. Kyselyyn vastanneiden huoltajien lapsista noin puolet oli ollut varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakenteen muutosta. Lapsia jotka eivät olleet olleet varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakenteen muutosta, oli vastausten mukaan vain yksi enemmän kuin varhaiskasvatuksessa olleita. Vastausten

määrän ja sisällön perusteella tulokset antoivat tutkimukselle lisää luotettavuutta, sillä vastaajat lähestyvät aihetta eri näkökulmista.

Kyselyssä selvitettiin myös lapsen tai lapsien ikä, sillä lapsen kehitystasolla on vaikutusta myös vastaajan näkökulmaan sekä kokemukseen tutkimuksen aiheista. Kyselyyn vastanneiden huoltajien lapsista suurin osa oli 3- ja 5-vuotiaita. Seuraavaksi eniten oli 4-vuotiaita. Toiseksi vähiten oli 2-vuotiaita lapsia ja vähiten 1-vuotiaita. Tutkimuksessa korostuvat siis hieman enemmän isompien lasten huoltajien kokemukset ryhmärakenteesta. On kuitenkin huomioitavaa, että vastausten sisällön perusteella saadaan myös hyvää tutkimustulosta pienempien lasten huoltajien kokemuksista. Vastausten kattavuuden johdosta tutkimuksen luotettavuus ei siis kärsi.

4.2 Ryhmän toiminta

Suurin osa vastaajista pystyi näkemään ryhmärakenteen positiiviset puolet. Vastausten joukossa oli yksi, joka ei kokenut 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimisessa minkäänlaisia vahvuuksia lapsensa kannalta. Ryhmärakenteen vahvuuksina pidettiin monipuolisuutta, eri-ikäisten lasten kohtaamista, perheen tuntua sekä sitä, että ryhmä tarjosi paljon virikkeitä ja leikkikavereita. Ryhmärakenteen nähtiin myös opettavan lapsia ottamaan eri ikäiset lapset huomioon.

Monipuolisuus, sosiaalisuus ja kyky auttaa myös pienempiä lapsia arjen askareissa esimerkiksi pukemisessa jne.

Oppii ottamaan eri ikäisiä huomioon eri tavalla.

Vastauksissa tuli esiin myös se, että huoltajat luottivat kasvattajien ammattitaitoon. Huoltajat kokivat, että kasvattajat tarjoavat jokaiselle lapselle ikätasoista toimintaa. Pienryhmätoimintaa pidettiin myös tärkeänä osana ryhmän toimivuutta.

Uskon että kasvattajat huolehtivat ikätasoisesta tekemisestä myös isommille lapsille.

En näe haasteita, jos ryhmät on jaettu pienemmiksi ryhmiksi ryhmän sisällä.

Omassa päiväkodissamme en ole huomannut erityisesti haasteita. Jokainen ikäluokka otetaan omalla tavallaan huomioon suuresta ryhmäkoosta huolimatta.

Ryhmän toiminnan kannalta joillakin huoltajilla oli kuitenkin myös huolta lasten ikäeroista ja kehitystason vaiheista. Koettiin, että isommat lapset saattavat jäädä vähemmälle huomiolle kun ryhmässä on pieniä mukana. Toisaalta taas oltiin huolissaan pienistä lapsista siinä mielessä, että he eivät uskaltaisi tai pääsisi mukaan isompien leikkeihin. Huoltajat toivovat, että omalle lapselle järjestettäisi riittävästi ikätason mukaista toimintaa.

Ikäerot isoja joten toiset saavat enemmän huomioita kuin toiset, ei uskalla mennä isompien leikkeihin välttämättä mukaan tai isommat ei haluja pienempiä mukaan.

Isommat lapset jäävät "paitsioon" pienien vievän automaattisesti huomiota enemmän.

Itse toivoisin että lapsi saisi olla enemmän oman ikäistensä kanssa tekemässä juuri omalle ikäryhmälle suunnattuja asioita.

Osa huoltajista oli myös huolissaan ryhmän koosta ja pienryhmätoiminnan toimivuudesta. Myös melu nähtiin haasteena. Toiset kokivat, että isompien lasten ikätasoinen toiminta on vähentynyt ryhmärakenne muutoksen myötä. Haasteita nähtiin myös kaverisuhteissa. Ikätasoista seuraa ja kavereita koettiin olevan vähemmän kuin ennen muutosta.

Ryhmä on suuri. Oma lapseni viihtyy pienemmässä joukossa. Vaikka ryhmää jaetaan päivittäin pienempiin porukoihin, ei se ole sama asia. Myös henkilökunnan suuri määrä isossa ryhmässä on huono.

Hoitajien huomio kiinnittyy eniten pieniin. Isoille sopiva toiminta vähentynyt. Ikätasoista seuraa ja kavereita vähemmän kuin ennen.

4.3 Vuorovaikutus

Vuorovaikutustaidoista sekä lasten välisestä vuorovaikutussuhteista ryhmärakenteeseen liittyen saatiin myös hyvää otantaa. Tutkimukseen osallistuneista yli puolet koki, että 1–5-vuotiaiden lasten ryhmä on edesauttanut lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä lisännyt yhteisöllisyyden tunnetta.

Lapsesta on myös tullut paljon rohkeampi, sekä ystävyysuhteet ovat tulleet merkityksellisiksi.

Meillä 3-vuotias tulee hyvin juttuun vieraidenkin isompien lasten kanssa.

Varmasti tukee pienempien oppimista ja kehittymistä.

Kyllä, ryhmätaidot, sosiaaliset taidot kehittyneet.

Lasten ystävyysuhteista puhuttiin vastauksissa paljon. Suurin osa vastaajista koki, että heidän lapsensa oli löytänyt ryhmästä kavereita. Tämä on lisännyt lapsen viihtymistä päiväkodissa.

Hoitajien puheiden perusteella lapsi on viihtynyt hyvin päivähoidossa. Lapsi menee myös mielellään hoitoon aamuisin. Lapsi puhuu kotona "kavereista", mutta koska hän on 2v ei puhe ole vielä kovin kummoista.

Molemmat lapseni ovat saaneet tärkeitä ystävyysuhteita.

Haasteena nähtiin se, ettei kasvattajilla jäisi tarpeeksi aikaa isompien lasten vuorovaikutustaitojen sekä kaveri taitojen opettamiseen. Osa koki myös, ettei kaverisuhteita olisi kovin paljoa, koska ryhmässä ei ollut paljoa saman ikäisiä lapsia. Toisinaan lapsen oli ollut myös haastavaa löytää ryhmässä omaa paikkaansa.

Mielestäni isompiin lapsiin ei jää tarpeeksi aikaa esim juurikin vuorovaikutus taidoissa opettamisiin ja kaveri taitojen kehittämiseen.. Lapseni tämän

muutoksen jälkeen sanonut usein kuinka toiset "kiusaavat" eivätkä aikuiset olleet paikalla myös itse hakiessa sekä viedessä törmännyt.

Kun vertaan esikoisen päiväkotia taipaleeseen oli kavereita paljon enemmän kun oli saman ikäisiä joiden kanssa touhuta.

Itse uskon että tämä olisi toiminut hiukan ujoilla lapsella paremmin pienemmässä oman ikäryhmän ryhmässä. Isommat lapset ovat olleet jopa hiukan "pelottavia" ja omaa paikkaa on ollut haastavaa löytää.

4.4 Malli- ja vertaisoppiminen

Malli- ja vertaisoppiminen nousi teemaksi vahvasti. Ryhmärakenteen nähtiin lisäävän tätä varsinkin isommilta pienemmille. Vastauksissa korostettiin puheen kehityksen, sosiaalisten taitojen sekä leikkitaitojen karttumista.

Pienin lapseni aloitti päivähoidossa 1,5-vuotiaana, ja kehitystahti on ollut huikea. Muunmuassa leikkitaidot, sekä puheen kehitys on ollut huomattavaa.

Pienemmät näkevät loistavasti mallia isommilta, koen että tämä auttaa lapsen kehityksessä positiivisella tavalla.

Isompien malli varmasti kannustaa oppimaan.

Vaikka monessa vastauksessa korostui pienempien lasten hyöty ryhmärakenteesta, oli osassa vastauksista myös kiinnitetty huomiota siihen, miten isommat lapset auttavat pienempiään ja oppivat ottamaan muut huomioon.

Oppii toisiltaan nopeasti, vanhemmat lapset saattavat auttaa pienempiään

Kyky auttaa pienempiä ja apua tarvitsevia pieniä lapsia on hyvä juttu.

Haasteita vastaajat näkivät esimerkiksi siinä, että saman ikätason seuraa ei olisi ryhmässä tarpeeksi. Osa pelkäsi, että lapsen kehitys taantuisi, mikäli hän olisi vain pienempien lasten seurassa. Ikätasoista seuraa toivottiin erityisesti puheen kehityksen kannalta sekä leikin saralla.

Puheen kehityksen ja tasavertaisen leikkimisen kannalta olisi hyvä jos on enemmän saman ikäisiä kavereita.

Ehkä kielellisesti ei ole vertaisia lapsia joiden kanssa puhe ei taantuisi.

Mahdollinen taantuminen, mikäli pieniä lapsia on ryhmässä paljon.

Saman ikätasoiset voisivat oppia paremmin omassa ryhmässään.

Vastauksista ilmeni myös, että isommat lapset saavat ehkä helpommin tahtonsa leikeissä läpi, kun saman ikäisiä ei ole leikissä montaa. Pienemmät lapset mukautuvat isompien leikkeihin, jolloin isompien ei tarvitse tehdä kompromisseja tai tuntea pettymystä.

Leikeissä oma lapseni saattaa pomottaa pienempiä ja tahtonsa koko ajan läpi, ei opi pettymään tai anna toisille tilaa päättää leikeissä.

Huoltajien huoleksi nousi myös se, kuinka pienet lapset ottavat mallia isommista myös huonoissa tavoissa. Vastauksissa nousi esiin myös huoli siitä, että pienet oppivat joitakin asioita liian pieninä.

Toki pienemmät ottavat mallia isommilta myös pahassa.

Joidenkin asioiden oppiminen liian pieninä. Mm. tekemiset ja puheet matkimalla isommilta.

4.5 Ihmissuhteiden pysyvyys

Useissa vastauksissa ryhmärakenteen positiivisena vaikutuksena nähtiin se, että lapset pysyvät pidempään samassa ryhmässä. Näin ollen ryhmä on lapsille tuttu ja turvallinen.

Lisäksi ryhmärakenne on mahdollistanut sisarusten olemisen samassa ryhmässä.

Sisaruksesta samassa ryhmässä koettiin olevan tukea ja turvaa toiselle sisarukselle. Tämä oli auttanut esimerkiksi pienemmän sisaruksen sopeutumista ryhmään. Heistä oli ollut myös seuraa toisilleen.

Lasten pysyvyys pidempään samassa ryhmässä yksi vahvuus.

Tuttu ja turvallinen ryhmä lapselle.

Sisarusten kannalta oli kiva, että pääsivät samaan ryhmään ja ainakin alussa on näyttäytynyt molempien kannalta voimavaraksi että ovat samassa ryhmässä.

Heistä on tukea ja turvaa toinen toiselleen, mutta toisaalta molemmille on myös ikäistään seuraa.

Sisarukset olivat reilu vuoden samassa ryhmässä, pienemmän helpompi sopeutua joukkoon.

Sisarukset voivat myös olla yhdessä, alussa varsinkin hyvä etu.

Muutamissa vastauksissa ilmeni kuitenkin myös huolta siitä, että sisarukset ovat liikaa tekemisissä olleessaan samassa ryhmässä. Eräs vastaaja koki jopa, että sisarusten sijoittaminen samaan ryhmään hidasti toisen itsenäistymistä. Joissakin vastauksissa nousi esiin myös huoli kaverisuhteiden pysyvyydestä.

Aiemmin oli isosisko samassa ryhmässä, mikä ehkä vähän esti itsenäistymistä ja tietyn itsevarmuuden kehitystä, kun tukeutui toiseen.

Kaverisuhteet ei välttämättä pysyviä, isot ryhmäkoot.

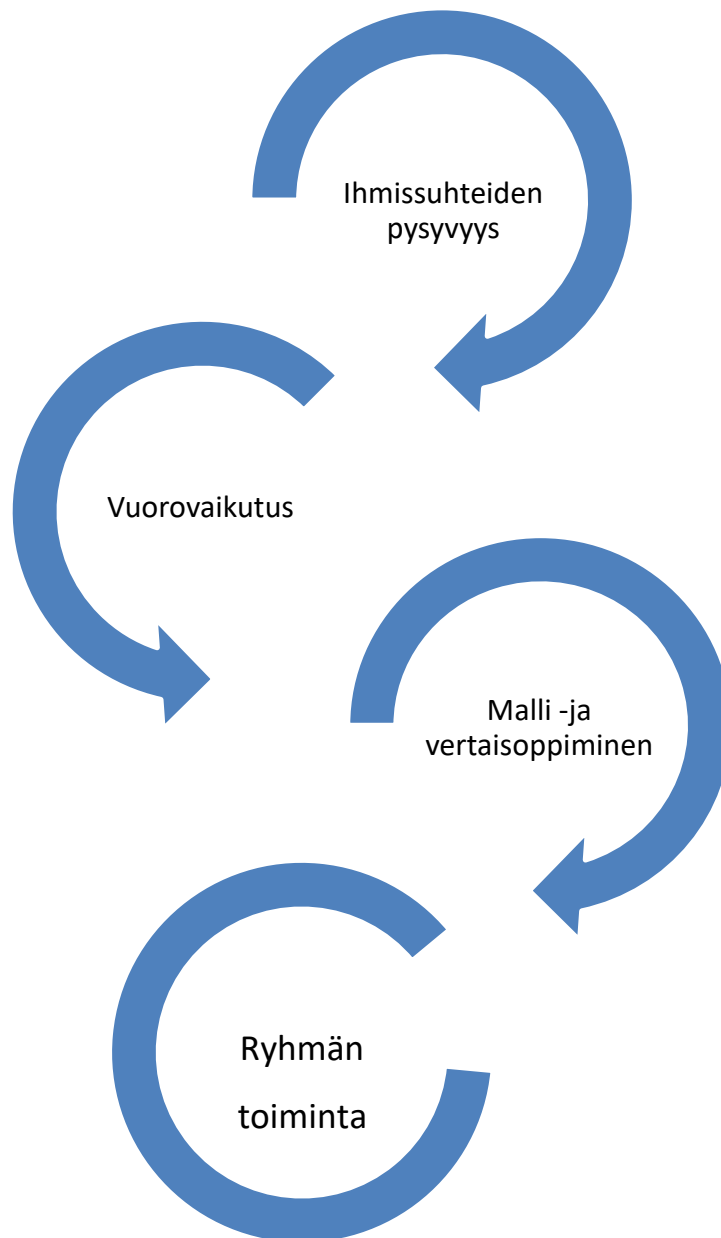
5 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää 1–5-vuotiaiden ryhmän vaikutuksia lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin, huoltajien näkökulmasta. Aineistona tutkimuksessa on käytetty huoltajille tehdyn tutkimuskyselyn aineistoa. Kyselyyn vastanneet huoltajat olivat kaikki 1–5-vuotiaiden ryhmässä olevien lasten huoltajia. Tutkimus keskittyi tarkastelemaan erityisesti lasten vuorovaikutusta sekä vertaissuhteita eri-ikäisten lasten ryhmässä. Aiheesta ei ollut saatavilla paljoa tutkimustietoa varsinkaan huoltajien näkökulmasta. Tämä tekee tutkimuksesta merkittävän uuden tiedon tuottamisen näkökulmasta. Tässä luvussa esitellään tutkimuksen tuloksista muodostetut johtopäätökset.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys sisälsi eri-ikäisten lasten ryhmän määrittelyn. Siihen sisältyen avattiin myös varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijöitä ja niiden arviointia sekä lasten vertaissuhteita ja vuorovaikutusta. Näitä tarkasteltiin myös varhaiskasvatuslain sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kautta. Tämän tutkimuksen vastaukset käydään läpi teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin viitaten.

Tutkimuksen lopussa on hyvä tarkastella myös teemojen välisiä yhteyksiä sekä vaikutussuhteita. Sen avulla tutkimuksesta tulee syväluotaavampi. Tätä vaihetta kutsutaan deduktiiviseksi vaiheeksi. (Hirsjärvi & Hurme, 2019, s. 150) Tämän tutkimuksen teemoilla on selkeät vaikutussuhteet toisiinsa (Kuva 3). Voidaan nähdä, että ihmissuhteiden pysyvyys vaikuttaa vuorovaikutussuhteisiin ja vuorovaikutussuhteet taas vaikuttavat malli- ja vertaisoppimiseen. Yhdessä nämä kaikki vaikuttavat ryhmän toimintaan. Toisaalta itse ryhmän toiminta vaikuttaa näihin kaikkiin muihin osioihin. Lisäksi muiden osioiden välillä on vaikutussuhteita toisiinsa nähden.

Kuva 3. Teemojen vaikutussuhteet

Tutkimuksen tuloksista voidaan huomata, että ryhmän toimivuuden kannalta huoltajat pitivät arvossa ryhmän monipuolisuutta, eri-ikäisten lasten kohtaamista ja virikkeellisyyttä. Eri-ikäisten lasten ryhmä nähtiin lapselle tutuna ja turvallisenä sekä yhteisöllisenä ryhmänä. Ryhmän toimivuuden kannalta tärkeänä pidettiin pienryhmiin jakautumista ja jokaiselle lapselle ikätasoisien toiminnan takaamista. Huolta esiintyi kuitenkin lasten ikäeroista sekä kehitysvaiheiden eriaikaisuudesta. Vastauksissa näkyi pelko siitä, että isommat lapset jäisivät vähemmälle huomiolle kasvattajien keskittyessä pienempiin. Pienten lasten kohdalla

mietittiin, uskaltavatko he liittyä isompien leikkeihin mukaan. Haasteena nähtiin myös ryhmän koko sekä melutaso. Myös Kokon (2017) tutkimuksen tuloksista ilmeni huoltajien huoli siitä, olisiko ryhmässä mahdollista järjestää tarpeeksi ikätasoista toimintaa pienille sekä isoille lapsille. Tuloksissa oli nähtävissä myös huoli siitä, että meneekö kasvattajien huomio eri-ikäisten lasten ryhmässä vain pienille lapsille. Kokon tulokset tukevat tämän tutkimuksen tuloksia.

Tutkimuksen toinen pääasiallisista tutkimusaiheista oli lasten välinen vuorovaikutus 1–5-vuotaiden lasten ryhmässä. Vuorovaikutustaidot karttuvat yhdessä toisten kanssa kokemisesta sekä elämysten jakamisesta. (Alijoki, 1998, s. 18) Tutkimusten tulosten mukaan lapsen on helpompi olla vuorovaikutuksessa toisten ryhmän jäsenien kanssa, kun ryhmä on tuttu ja turvallinen. Huoltajat pitivät tulosten mukaan lastensa ryhmää tällaisena. Tutkimuksesta käy ilmi, että yli puolet vastaajista koki 1–5-vuotiaiden lasten ryhmän myös edesauttaneen lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Ystävyyssuhteiden nähtiin tulevan lapselle merkityksellisiksi. Ryhmätaidot sekä sosiaaliset taidot olivat karttuneet ryhmässä toimimisen myötä. Seppänen & Termonen, (2020) tutkimusten tulokset tukevat tämän tutkimuksen tuloksia 1–5-vuotiaiden lasten ryhmärakenteen positiivisista vaikutuksista lasten vuorovaikutussuhteisiin.

Haasteena 1–5-vuotiaiden ryhmässä lasten vuorovaikutussuhteille nähtiin se, ettei kasvattajalla olisi riittävästi aikaa harjoitella vuorovaikutustaitoja isompien lasten kanssa. Huoltajat toivat esiin myös sen, että ystävyyssuhteet olivat vähentyneet ryhmärakenteen muutoksen jälkeen. Lapsella ei ollut ryhmässä enää yhtä paljon samaa ikätasoa olevia kavereita kuin aiemmin. Osa kertoi myös lapsen haasteista löytää ryhmässä paikkaa.

Vertaissuhteet ja vertaisoppiminen olivat tämän tutkimuksen yksi keskeinen tutkimusaihe. Varhaiskasvatuksessa vertaisoppiminen liittyy suurilta osin ryhmän yhteiseen toimintaan ja erityisesti leikkiin. Yhteisiin leikkeihin osallistuessaan lapset oppivat esimerkiksi sosioemotionaalaisia taitoja sekä vuorovaikutustaitoja. Vertaisoppimisen lähtökohtina nähdään toisen kunnioittaminen, toisten auttaminen sekä jokaisen lapsen oppimaan oppimisen tukeminen. (Koivula, 2018, s. 265) Tämän tutkimuksen aineistosta käy ilmi, että huoltajat kokivat eri-ikäisten lasten ryhmän lisäävän vertaisoppimista. Erityisesti lasten

puheen kehitys, sosiaaliset taidot sekä leikki taidot olivat kehittyneet. Malli -ja vertaisoppimisesta on tätä tutkimusta tukevaa tutkimustulosta myös Asun (2019) ja Seppänen & Termonen (2020) sekä Kokon (2017) tutkimuksissa. Näissä tuloksissa on nähtävissä, että malli -ja vertaisoppiminen on yksi eri-ikäisten lasten ryhmän vahvuus.

Tutkimuksen mukaan malli- ja vertaisoppimista tapahtui kaiken ikäisillä lapsilla. Suuri osa korosti pienten lasten hyötyvän eniten ryhmärakenteesta juuri siksi, että he saavat mallia isommilta kehityksessä edellä olevilta lapsilta. Osa vastaajista kiinnitti kuitenkin myös huomiota siihen, että isommat lapset oppivat eri-ikäisten ryhmässä myös huomioimaan pienemmät lapset. Isommat lapset oppivat empaattisuutta, hoivaamista sekä auttoivat pienempiä lapsia tarpeen tullen. Isommat lapset oppivat ryhmässä siis myös erittäin tärkeitä ja tarpeellisia taitoja.

Toki vastaajat näkivät myös haasteita malli- ja vertaisoppimisen saralla. Huoltajat miettivät olisiko lapsille tarpeeksi ikätasoista seuraa tarjolla eri-ikäisten lasten ryhmässä. Pelättiin, että lapsi voisi taantua jos hän olisi vain pienempien seurassa, eikä saisi samanikäisten tovereiden seuraa ja mallia. Puheen kehityksen ja leikkitaitojen kannalta toivottiin enemmän ikätasoista seuraa lapselle. Osa huoltajista mietitytti myös se, että pienempien lasten mukautuessa isompien leikkeihin, isompien ei tarvitsisi tehdä niin paljoa kompromisseja leikeissä. Huolta kannettiin siitä, että isompien lasten pettymyksen sietokyky ei pääsisi näin ollen kehittymään. Vastauksissa pohdittiin myös huonojen tapojen siirtymistä isommilta pienemmille lapsille. Huoltajat kokivat, että isommat lapset opettavat pienemmille myös huonoja tapoja.

Yhtenä ryhmärakenteen vahvuuksista nähtiin sen mahdollistama ihmissuhteiden parempi pysyvyys. Ryhmä koettiin lapselle turvallisempana, kun samat lapset pysyvät pidempään samassa ryhmässä. Eri-ikäisten lasten ryhmässä myös sisaruksilla on mahdollisuus päästä samaan ryhmään. Tulosten mukaan sisaruksen läsnä olon katsottiin helpottavan toisen sisaruksen sopeutumista ryhmään ja tuovan näin turvaa. Muutamassa tapauksessa sisaruksen olo samassa ryhmässä voitiin nähdä myös negatiivisesta valosta. Tällöin sisaruksen nähtiin hidastavan toisen itsenäistymistä ja itsevarmuuden kehittymistä.

Ryhmän pysyvyys mahdollistaa myös syvempien ystävyysuhteiden solmimisen. Suurin osa vastaajista koki, että lapsi oli löytänyt ryhmästä kavereita. Vastausten perusteella suurin osa lapsista oli myös välttynyt kokemasta yksinäisyyden tunnetta. Niissä tapauksissa, joissa lapsi oli kokenut yksinäisyyttä ryhmässä, oli lapsen paras kaveri ollut poissa hoidosta. Vain muutama lapsi oli kokenut yksinäisyyttä, jonka syynä oli huoltajan mielestä ollut ryhmään sopeutumattomuus tai ryhmän toimimattomuus. Osa vastaajista koki myös, että ikätasoista seuraa oli vähemmän tarjolla kuin ennen ryhmärakenteen muutosta.

1–5-vuotiaiden lasten ryhmärakenteen vaikutukset lasten vuorovaikutus ja vertaissuhteisiin näkyvät siis tämän tutkimuksen tuloksissa pääosin positiivisina. Suurin osa kyselyyn vastanneista huoltajista näki eri-ikäisten lasten ryhmän toiminnassa vahvuuksia lapsensa vuorovaikutus ja vertaissuhteiden kannalta. Tietysti tutkimustuloksista nousi esiin myös haasteita. Nämä haasteet ovatkin erittäin tärkeää tutkimustietoa. Niiden avulla voidaan tarkastella toimintaa ja kehittää sitä entisestään. Myös Kokon (2017) tutkimuksen tulosten perusteella huoltajat kokivat eri-ikäisten lasten ryhmän pääosin myönteisesti. Tutkimuksella on siis myös tulosta tukevaa aikasempaa tutkimustietoa.

6 Pohdinta

Vuorovaikutuksen sekä vertaissuhteiden merkitys arjessa on huomattava.

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella vuorovaikutteisia kohtaamisia mahtuu päivää todella paljon. Hän on tekemisissä niin aikuisten kuin muiden lastenkin kanssa.

Vuorovaikutustaitojen harjoittelu on tärkeää lapsen hyvinvoinnin ja ryhmään sopeutumisen kannalta. Kuten tutkimuksessa todetaan, eri-ikäisten lasten ryhmän tarjoama kasvuympäristö tukee näiden taitojen kehitystä merkittävästi.

Vertaissuhteet ovat myös tärkeässä osassa lapsen arkea varhaiskasvatuksessa. Lapsi peilaa itseään muihin lapsiin ja harjoittelee taitoja muiden avustuksella. Vertaisten esimerkki ja tuki ovat hyvin tärkeitä lapselle myös tämän tutkimuksen tulosten mukaan. Marjanen ym (2013, s. 103) toteaa myös kirjassaan Pienten piirissä, hyvänlaatuisten vertaissuhteiden olevan lapselle tärkeitä. Ne edistävät lapsen hyvinvointia, kehitystä sekä auttavat sopeutumaan uusiin tilanteisiin. Vertaiset myös auttavat lasta sosiaalisten taitojen, ongelmanrataisu taitojen sekä kielellisten taitojen kehittämisessä. (Marjanen ym., 2013, s. 103)

Voidaan siis nähdä, että tutkimukseen osallistuneiden huoltajien lapset ovat osallisina rikkaaseen oppimisympäristöön. Eri-ikäisten lasten ryhmän moninaisuus lisää entisestään lasten kehitysmahdollisuuksia. Kuten tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, niin isot kuin pienetkin lapset saavat oppia ja kehittyä ryhmässä. Samalla kun pienempi ottaa mallia isomman taidoista, isompi voi oppia ottamaan toiset paremmin huomioon ja auttaa apua tarvitsevaa.

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista huoltajista piti siis 1–5-vuotiaiden lasten ryhmää positiivisena asiana. Sen koettiin antavan lapselle monipuolisia mahdollisuuksia kehittymiseen ja oppimiseen. Jatkotutkimusideana minulle tuli mieleen ainakin ikätasoisien toiminnan varmistaminen lapsille eri-ikäisten ryhmässä. Tähän liittyen olisi kiinnostavaa tutkia pienryhmätoimintaa eri-ikäisten lasten ryhmässä. Nämä aiheet toistuivat huoltajien vastauksissa useita kertoja kyselyn aikana.

Tarkasteltaessa tutkimuksen luotettavuutta näen, että tutkimusmenetelmät olivat perusteltuja ja aineiston kattavuus hyvällä tasolla tutkimus kysymykseen nähden. Aineisto

vastasi tutkimuskysymykseen. Voidaan siis todeta, että kyselyn kysymykset oli muotoiltu hyvin. Kriittisesti katsottuna kysymyksiä olisi voitu kuitenkin asetella vielä paremmin antamaan tietoa enemmän vuorovaikutus ja vertaissuhteista. Pohdin myös kyselyn viimeisen kysymyksen tarpeellisuutta siitä, pitävätkö huoltajat ryhmärakenne muutosta positiivisena asiana. Ajattelen toisaalta kuitenkin, että tämän kysymyksen vastaukset luovat hyvää perustaa kokonaiskuvasta ja huoltajien ajatuksista.

Opinnäytetyöprosessi oli pitkä ja haastava. Kestoltaan se oli noin vuoden mittainen. Itse tarkemman työstämisen eli suunnitteluprosessin aloitin keväällä 2021, mutta jo alkuvuodesta aiheet ja asioiden kulkuun liittyvät asiat alkoivat olla ajatuksissa. Suunnitteluprosessi oli itselleni haastavin osa työtä. Se sisälsi paljon epävarmuutta ja jopa ahdistusta päätöksenteosta ja aiheen rajaamisesta. Käytin koko kevään tutkimussuunnitelman ja tutkimuskyselyn tekoon. Minun oli alun perin tarkoitus kerätä aineisto kesän aikana, mutta tilaaja ehdottikin aikataulusta poiketen aineiston keruuta syksyille. Heillä oli ollut juuri asiakaskysely itsellään ja he eivät halunneet, että asiakkaat sekoittaisivat sitä tutkimukseni kyselyyn. Tällä haluttiin myös varmistaa mahdollisimman suuri vastaajamäärä kyselylleni. Koin haasteelliseksi sen, että aikataulua muutettiin, mutta uskoin silti selviytyväni syksyllä edessä olevasta työn määrästä. Kesän aikana keskityin siis tutkimukseni teoriapohjan kokoamiseen. Syksy 2021 kului aineiston keruussa sekä sen analysoinnissa.

Päädyn tekemään tutkimusta yksin, sillä se mahdollisti minulle omien aikataulujen mukaan etenemisen. Lisäksi halusin haastaa itseni itsenäiseen ja pitkäjänteiseen työskentelyyn. Ajoittain suuri vastuu työn etenemisestä tuntui raskaalta ja työmäärä loputtomalta. Pidinkin opinnäytetyöprosessin aikana muutamia pidempiä taukoja. Tauon pitäminen oli hyvä asia jaksamisen kannalta. Tietysti tauon jälkeen työhön uudelleen orientoituminen oli aina hieman haasteellista, mutta siitä selvittiin.

Kokemus oli hyvin opettavainen ja edisti ammatillista kasvuani. Koen suureksi hyödyksi sen, että ymmärrän nyt myös paremmin tieteellisen tutkimuksen merkityksen työn näkökulmasta. Tutkimuksen tekeminen on opettanut minulle myös esimerkiksi suurien kokonaisuuksien hallintaa sekä antanut varmuutta omaa osaamista kohtaan.

Lähteet

Alijoki, E. (1998). *Pesästä pieni ponnistaa. Lasten varhaisten vuorovaikutustaitojen tukeminen*. Kirjayhtymä Oy.

Asu, M. (2019). *Eri-ikäisistä lapsista koostuvan ryhmän vaikutukset lasten sosioemotionaalisille taidoille*. [opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu].
<https://www.theseus.fi/handle/10024/263716>

Aurora. (2020). *Benefits of Mixed-Age Groups in Early Child Education*. Aurora Early Education. Haettu 25.10.2021 osoitteesta
<https://auroraearlyeducation.com.au/2020/04/mix-age-group-benefits/>

Gray, P. (2011). The Special Value of Children's Age-Mixed Play. *American Journal*, (4).
<https://www.journalofplay.org/sites/www.journalofplay.org/files/pdf-articles/3-4-article-gray-age-mixed-play.pdf>

Hakkarainen, A. (2012). *Lasten vertaissuhteet ja niiden tukeminen päiväkodissa. Kohteena lapset, joilla on itsesäätelyn pulmia*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38381/4/URN_NBN_fi_jyu-201208252248.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2019). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus.

Hujala, E. & Turja, L. (2016). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.

Hämeenlinnan kaupunki. (2019). *Lapsuutta satakielen siivittämänä*.
https://www.hameenlinna.fi/wp-content/uploads/2019/05/LAPSUUTTA-SATAKIELEN-SIIVITTAMANA_HML-vasu-2019.pdf

Jyväskylän Yliopisto. (21.04.2016). *Teemoittelu*. Avoimen yliopiston koppa.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>

Jyväskylän Yliopisto. (05.03.2020). *Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot*. Avoimen yliopiston Koppa. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/kirjastotuutori/aihehaku-tutkimusprosessissa/menetelmatietoa-ja-palveluja>

Kananen, J. (2015). *Opinnäytetyön kirjoittajan opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kivivuori, O. (2017). *Sisarusryhmän toiminta päiväkodissa yksilö ja ikätaso huomioon ottaen*. [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125314/Kivivuori_Oona.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Koivula, M. (2018). *Lasten vertaisoppiminen päiväkodissa*. Teoksessa M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (toim). *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia* (ss. 265–278) (2. painos). Vastapaino

Kokko, V. (2015). *Sisarusryhmä opettaa lasta jollain tavalla ymmärtämään iän tuomia taitoja. Työntekijöiden ja vanhempien kokemuksia päiväkodin sisarusryhmien toiminnasta*. [opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101702/Kokko_Veera.pdf?sequence=1

Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. (2013). *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. PS-kustannus.

OKM. (n.d.). Uusi varhaiskasvatuslaki. <https://minedu.fi/uusivarhaiskasvatuslaki>

OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Parkkila, M. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu päiväkodin lapsiryhmässä työskentelevien kasvattajien käsityksissä*. [pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto].
<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201905252133.pdf>

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa*.

Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Rubin, K.H., Bukowski, W., Parker, J., & Bowker, J.C. (2008). *Peer interactions, relationships, and groups.*

https://www.researchgate.net/publication/242408974_Peer_Interactions_Relationships_and_Groups

Salmivalli, C. (2005). *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys.* PS-kustannus.

Seppänen, E. & Termonen, M. (2020). *Ryhmärakenteen muutos päiväkodissa.*

– *Työntekijöiden ja huoltajien kokemuksia siirtymisestä ikäkausiryhmästä 1–5-vuotiaiden lasten ryhmään.* [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/345030/Opinnaytetyo_Seppanen_Erika_Termonen_Mari.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Tampereen yliopisto. (n.d.). *Tutkimusetiikka ihmistieteissä.* Tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimuseiikka/tutkimuseiikka-ihmistieteissa/>

TENK. (2012). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.*

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

TENK. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.* Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%20C3%84%20LUONNOS_7.5..pdf

THL. (n.d.). Lapsivaikutusten arviointi. Haettu 15.5.2021 osoitteesta

<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/lapsen-oikeudet-lahtokohtana/lapsivaikutusten-arviointi>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä.* PS-kustannus.

Vlasov, J., Salminen, J., Repo, L., Karila, K., Kinnunen, S., Mattila, V., Nukarinen, T., Parrila, S. & Sulonen, H. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_vaka_laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset.pdf

Liite 1: Saatekirje

Kyselytutkimus

Tervetuloa osallistumaan kyselytutkimukseen 1–5-vuotiaiden lasten ryhmärakennetta koskien. Olen sosionomi opiskelija Hämeenlinnan ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen vaikutuksista lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin. Kyselyn avulla selvitetään huoltajien kokemuksia ryhmärakenteesta lasten vuorovaikutussuhteiden ja vertaisoppimisen näkökulmasta. Vastausten avulla saadaan huoltajien ääni kuuluviin ja tuotetaan laadukasta tutkimustulosta uudesta ryhmärakenteesta.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Vastaamalla kyselyyn annatte suostumuksenne käyttää vastauksia opinnäytetyössä. Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti sekä tieteellisen tutkimuksen käytäntöjä noudattaen. Valmiissa opinnäytetyössä ei tulla myöskään kertomaan missä päiväkodissa tutkimus on toteutettu.

Kysely sisältää 10 avointa kysymystä, joihin vastaamiseen menee noin 15 minuuttia. Kysely on avoinna 9.8.-23.8.2021.

Kiitos vastauksestasi, tarvittaessa lisätietoja voi tiedustella alla olevista sähköpostiosoitteista.

Ystävällisin terveisin Kirsi Kuru, kirsi.kuru@student.hamk.fi

Ohjaava opettaja: Raija Koskinen, raija.koskinen@hamk.fi

Liite 2: Asiakaskysely

Asiakaskysely

Miten huoltajat kokevat 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen lasten vuorovaikutuksen ja vertaissuhteiden kannalta?

Onko lapsesi ollut varhaiskasvatuksessa ennen ryhmärakenteen muutosta?

Minkä ikäinen/ikäisiä lapsesi on/ovat?

Millaisia vahvuuksia näet 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimimisessa olevan lapsesi kannalta?

Millaisia haasteita näet 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimimisessa olevan lapsesi kannalta?

Koetko, että 1–5-vuotiaiden lasten ryhmässä toimiminen on tukenut vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja yhteisöllisyyttä? Millä tavoin?

Miten näet 1–5-vuotiaiden ryhmässä toimimisen tukevan tai haastavan lapsen oppimista?

Onko lapsesi löytänyt 1–5-vuotiaiden ryhmässä ystäviä?

Onko lapsesi kokenut 1–5-vuotiaiden ryhmässä yksinäisyyttä? Jos on, mistä luulet sen johtuvan?

Koetko nykyisen ryhmärakenteen positiivisena muutoksena?

Liite 3: Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön nimi: 1–5-vuotiaiden ryhmärakenteen vaikutukset lasten vuorovaikutukseen ja vertaissuhteisiin –huoltajien näkökulmasta.

Opinnäytetyön tekijä: Kirsi Kuru

Opinnäytetyössäni tulen keräämään aineistoa 1–5-vuotiaiden ryhmissä olevien lasten huoltajilta. Aineiston avulla selvitän huoltajien kokemuksia 1–5- vuotiaiden lasten ryhmistä vuorovaikutuksen ja vertaissuhteiden näkökulmasta. Aineisto kerätään kyselyllä, joka sisältää 10 avointa kysymystä. Kysely toteutetaan sähköisesti kaupungin varhaiskasvatuksen asiakastietojärjestelmän kautta. Kyselyyn vastataan nimettömästi eikä henkilötietoja kerätä. Valmiissa tutkimuksessa ei tuoda esille kuntaa tai päiväkotia, jossa kysely toteutetaan. Näin tuetaan kyselyyn vastaavien yksityisyyden suojaa. Tämän seurauksena ei tarvitse luoda myöskään henkilörekisteriä. Tutkimuksessa ei käsitellä myöskään arkaluontoista tai salassa pidettävää materiaalia.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja kyselyn mukana tuleva saatekirje antaa vastaajille tiedon mihin kerättyä aineistoa tullaan käyttämään. Vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa suostumuksensa vastauksien käyttöön opinnäytetyössä. Kyselyyn vastaavalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa tutkimukseen ilman seuraamuksia. Osallistumisen keskeyttämiselle ei tarvitse ilmaista syytä. Tutkimuksessa tullaan noudattamaan tarkasti tutkimuseettisiä periaatteita.

Tutkimuksen tilaaja suorittaa aineiston keruun huoltajilta asiakastietojärjestelmänsä kautta opinnäytetyötä tekevän henkilön toimittamalla kyselyllä. Aineiston keruun jälkeen tilaaja lähettää aineiston opinnäytetyötä tekeväälle henkilölle suojattuna ja tämän jälkeen tilaaja hävittää aineiston itseltään. Siirretty aineisto säilytetään opinnäytetyötä tekevän opiskelijan henkilökohtaisella tietokoneella, joka on suojattu salasanalla. Lisäksi aineisto varmuuskopioidaan USB-tikulle, jota säilytetään asiaan kuuluvasti. Vain opinnäytetyötä tekevä opiskelija pääsee käsittelemään kerättyä aineistoa.

Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään vain tässä opinnäytetyössä. Aineistoa säilytetään vuoden verran opinnäytetyön hyväksymispäivästä eteenpäin, jonka jälkeen aineisto hävitetään asiaankuuluvasti.